

မောင်စော

10-1-5

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်

ကမ္ဘာ့သမိုင်းကျောက်စာဝန်

၏

၁၉၄၇-၄၈ ခုအတွက်

နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာ

REPORT

OF THE

SUPERINTENDENT

ARCHÆOLOGICAL SURVEY

BURMA

For the year ending 30th September 1948

RANGOON

SUPDT., GOVT. PRINTING AND STATIONERY, BURMA

1950

မာတိကာ။

စာမျက်နှာ။

၁။ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦစောင့်ရှောက်ပြုပြင်မှု	...	...	၁။
၂။ စုစမ်းရှာဖွေမှု	...	...	၇။
၃။ ရှေးဟောင်းကမ္ဘာဦးစာပေ	...	...	၁၂။
၄။ ပြတိုက်နှင့်ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ	...	...	၁၅။
၅။ အထွေထွေ	...	...	၁၇။
မိတ်ပုံများ—	...	...	၁၉။
နောက်ဆက်တွဲ (က)၊ ၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ ကမ္ဘာဦးကျောက်စာ ဌာနအတွက် ကုန်ကျစရိတ်စာရင်း	...	...	၂၃။
နောက်ဆက်တွဲ (ခ)၊ ကမ္ဘာဦးကျောက်စာဌာနမှ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရန် အစိုးရကထပ်မံကျေညာထားသော ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦစာရင်း	...	...	၂၃။
နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)၊ ၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်အတွင်းရိုက်ကူးထားသောမိတ်ပုံစာရင်း	...	...	၂၄။
နောက်ဆက်တွဲ (ဃ)၊ ၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်အတွင်း ရေးဆွဲထားသောပုံများစာရင်း	...	...	၂၈။

မြန်မာနိုင်ငံတော် ကမ္မည်းကျောက်စာဝန်၏ ၁၉၄၇-၄၈ ခုအတွက်
နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာပေါ်တွင်ပြဋ္ဌာန်းချက်။

[ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနရုံး၊ အမှုတွဲမှတ်တမ်းများမှ
ကောက်နုတ်ချက်၊ ၁၉၅၀ ခု၊ ဇူလိုင်လ ၂၀ ရက်နေ့စွဲပါ စာအမှတ် ၇၊ အီဘီ(စီ) (၄၈)]။

မြန်မာနိုင်ငံတော် ကမ္မည်းကျောက်စာဝန်၏ ၁၉၄၇-၄၈ ခုအတွက်၊ နှစ်ချုပ်
အစီရင်ခံစာကို ဘတ်ရှုပြီးဖြစ်သည်။

၎င်းအစီရင်ခံစာကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရန်အမိန့်ချမှတ်လိုက်သည်။

အမိန့်အရ၊

(ပုံ) ဘဗိန၊

အတွင်းဝန်၊

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ၊

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော် ကမ္ဘာလုံး ကျောက်စာ ဝန်၏

၁၉၄၇-၄၈ ခု အတွက် နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာ။

၁။ ။ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦ စောင့်ရှောက်ပြုပြင်မှု။

၁၉၄၇-၄၈ ခု၊ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်အတွင်းတွင် ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦ စောင့်ရှောက်ပြုပြင်မှု အသုံးခေါင်းစဉ်ကလေးအတွက် ဝင်ငွေ ထွက်ငွေ ခန့်မှန်းခြေ စာရင်း၌ သတ်မှတ်ထားရှိသည့် ခွင့်ပြုငွေမှာ ၁,၁၁,၈၀၀ ဖြစ်လေသည်။ သို့သော် ထိုနှစ်မကုန်လွန်မီ အခြားစာရင်းခေါင်းစဉ်များသို့ ငွေ ၅,၃၁၀ ကို လွှဲပြောင်းသုံးစွဲရခြင်းအတွက် ပြုပြင်ပြီး ခန့်မှန်းခြေမှာ ငွေ ၁,၀၆,၄၉၀ ဖြစ်လေတော့ရာ ၎င်းအနက်မှ အမှန်ကုန်ကျသောအသုံးစရိတ်မှာ နောက်ဆက်တွဲ (က) တွင် ဖော်ပြပါရှိသည့် အတိုင်း ငွေ ၁,၀၁,၀၂၅ ဖြစ်ပါသည်။

ဤနှစ်တွင် အကုန်အကျများသောလုပ်ငန်းရပ်ကြီးတရပ်မှာ မန္တလေး နန်းမြို့တွင်းရှိ ကျောက်စာရုံကြီးကိုပြုပြင်ကာ ၎င်း၏ မြောက်ဘက်၌ ရုံငယ်တဆောင်အသစ် တိုးချဲ့ဆောက်လုပ်၍ ဘိုးတော်ဘုရားစုဆောင်းခဲ့သော ကျောက်စာများကို သင်္ဂြိုဟ်စွာ နေရာတကျ စိုက်ထူပြီးခြင်းဖြစ်လေသည်။ လွန်ခဲ့သောနှစ်အတွက် နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာတွင် ဤကျောက်စာများ၏ မူလတည်နေရာနှင့်တကွ မန္တလေးသို့ မည်သို့သောအကြောင်းများကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းထားခဲ့ရကြောင်းအပြင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးကြောင့် ကျောက်စာရုံကြီးတခုလုံးမှာ မည်မျှပျက်စီးယိုယွင်းသွားကြောင်းကို အကျယ်တဝင့်ဖော်ပြပါရှိပြီး ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းကျောက်စာရုံကြီးတွင် ကျောက်စာ လေးရာကျော်မျှသာ ထားနိုင်ခြင်းကြောင့် ၁၉၁၃ ခုနှစ်က အကွေ့ရာပြန်ကာ ပုံနှိပ်ပြီးဖြစ်သော စာကမ္ဘာလုံးပါသည့် ကျောက်ချပ်ကြီး တို့ကိုသာ အမရပူရ ပုထိုးတော်ကြီး ရုံဟောင်းမှ မန္တလေးရုံသစ်သို့ ယူဆောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပုံမနှိပ်ရသေး နံပါတ်မရှိသေးသည့် ကျောက်စာတိုင်ငယ်များကိုကား အမရပူရ၌ပင် ချန်ထားခဲ့ရာ မကြာမကြာ ဆင်ကြိုရွှေဂူ ဘုရားအနီး ရောက်တိုင်း ရောက်တိုင်း ချဲ့ရှင်းတောထွင်ရာမှ ကျောက်စာနှစ်ချပ်စ သုံးချပ်စ ရပြန်လေသည်။

၎င်းကျန်ရှိသည့်ကျောက်ချပ်များနှင့် နောက်ထပ်တွေ့ရှိသည့် ကျောက်စာတိုင်တို့ကို မန္တလေးရုံးသို့ သယ်ယူ၍ တခုပြီးတခု စစ်ဆေးပြီးသော်၊ အချို့တို့သည် ပုံနှိပ်ပြီးသား အချို့ကျောက်တိုင်များ၏အဆက်များ အလယ်ပိုင်းများဖြစ်သင့်သည်ဟု ဝေးထင်ဘွယ်ရှိခြင်းကြောင့်၊ ပဟိုရ်စင်အနီး ကျောက်စာရုံ ပျက်ကြီးကို ပြင်ဆင်ဆဲတွင် ကျောက်စာတိုင်များ ဖယ်ထား ဖြန့်ထားသည့်နေရာသို့ ပို့လိုက်ကာ ကျောက်စာဌာနအမှုထမ်းများ ဥဿာဟဖြင့် အချို့အချို့သော ကျောက်စာမပြည့်သမျှတို့သည် တစတစ ရှာဖွေစမ်းသပ်ခြင်းအားဖြင့် ဟိန္ဒူဘုရား လုံးလုံးလျားလျားဖြစ်သွားလေရာ အဆိုပါကျပ်ပြည့် တင်းပြည့်ကောင်းသွားသော ကျောက်စာများသည် ငါးဆယ်ကျော် ခြောက်ဆယ်မျှ ဖြစ်လေတော့သည်။

ထိုသို့ကောင်းလာခြင်းကြောင့် ယခင်ကသက္ကရာဇ် မပါသော ကျောက်စာအချို့ကို သည် ရက်စွဲနေ့စွဲနှင့်တကွ ဖြစ်၍လာရတော့၏။ အဓိပ္ပါယ်မပေါ် အကြောင်း အရာ မသေချာသော ကျောက်စာတို့သည်လည်း အဘိုးတန်လှစွာ အဓိပ္ပါယ် ရေရာသော မော်ကွန်းစာဖြစ်လာလေတော့၏။ မြန်မာစာပေသမိုင်းအတွက် ဗိမ္ဗိအထောက်အထား ပြုကာ ကျေးဇူးများလာရတော့၏။ လွန်စွာဝမ်းမြောက်စရာပင်။

၎င်းကျောက်စာတိုင်များကို ဘတ်ရှုကူးယူ လွယ်စိမ့်သောငှါ လူသွားလမ်းများ ခြားထားလျက် တပေခွဲအမြင့်ပြုလုပ်ထားသော နိုင်မာသည့်အုတ်အင်္ဂတေတန်းများပေါ် တွင် စိုက်ထူထားရှိလေ၏။

၁၉၄၀ ခု၊ မတ်လအတွင်းတွင် ကျောက်စာတိုင် နှစ်ရာမျှထားရှိနိုင်သည့် ရံသစ် ဝယ်ကို ဆောက်လုပ်ပြီးစီးလေသည်။ ၎င်းရံအတွင်း၌ ကျောက်စာတိုင်အတန်းရေ ၂၀ မော်ကွန်းတိုင်ပေါင်း ၁၆၁ တိုင် စိုက်ထူထားရှိ၏။ မူလကမော်ကွန်းတိုင်ပေါင်း ၂၀၀ ကျော်ကျန်သေး၍ ၎င်းတို့ကို ကျောက်စာရံသစ်တွင် စိုက်ထူမည်ဟု ရည်မှန်းထားခဲ့ရာ၊ ယခုကဲ့သို့ မော်ကွန်းတိုင်ဦးရေ လျော့သွားခြင်း အကြောင်းမှာ ကျောက်တိုင် အကျိုးအပွဲ များစွာလည်းဖြစ်သော ကျောက်တုံး ကျောက်ခဲလို အခြေအနေသို့ ရောက်၍နေသော ၇၂ တုံးသော ကျောက်စာ အစိတ်အပိုင်း တို့သည် စိတ်ရှည်ရှည်နှင့် ရုံးသားတို့၏ အပတ်တကုတ် ဆက်စပ်မှုကို ပြုလုပ်ခြင်းကြောင့် အဓိပ္ပါယ် တော်တော်တန်တန် ပြည့်စုံ လာသော ကျောက်စာတိုင် အကောင်းအပြည့်ပေါင်း ၃၆ တိုင်ဖြစ်လာသောကြောင့် ပေတည်း။ နောင်သောအခါ ဗမာ့ယဉ်ကျေးမှု ဗမာ့နိုင်ငံသမိုင်း ဗမာမှု အစုစုတို့နှင့်ပတ် သက်၍ ကျမ်းကြီးကျမ်းငယ် အသွယ်သွယ်ကို ဖွင့်ဆိုရေးသားလိုသူတို့အတွက် ကျေးဇူး များသည်ထက် များလာသော ရှေးဟောင်း ကျောက်စာ ကမ္ပည်း ပြတိုက် သဖွယ် ဤကျောက်စာရံငယ်နှင့်တကွ ကျောက်စာရံဟောင်းကြီးပါ ရတနာပုံနေပြည်တော်ကြီး၌ ပေါ်ပေါက်လာချေပြီဖြစ်တော့၏။

ကျောက်စာဌာနမှ စောင့်ရှောက်ထားသည့်မန္တလေးနန်းမြို့အတွင်းရှိ မင်းတုန်းမင်း အရိုးအိုးပြာသာဒ် ဆင်ဖြူမရှင် မိဘုရားကြီးအရိုးအိုးပြာသာဒ် မယ်တော်ကြီး၏ အရိုးအိုး ပြာသာဒ် နန်းမတော်ကြီး၏ အရိုးအိုးပြာသာဒ်နှင့် လောင်းရှည်မိဘုရား၏ အရိုးအိုး ပြာသာဒ်တို့ကိုလည်း သင့်လျော်စွာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံပြီးလေသည်။

ဤနှစ်အတွင်း မန္တလေးမြို့အနီး အမရပူရမြို့အပိုင် တောင်သမန်ရွာရှိ မဟာသကျ ရံသီဟ ဘွဲ့မည်ထင်ရှားသည့် တောင်သမန်ကျောက်တော်ကြီးဘုရားကို စစ်ပြီးခေတ်တွင် ဗုဒ္ဓဓမ္မအကြိမ်စတင်၍ သေချာဝန် စံနစ်တကျပြင်ဆင်စောင့်ရှောက်ထားအပ်ပါသည်။ ၎င်းတောင်သမန် ကျောက်တော်ကြီးဘုရားမှာ လွန်စွာ ရှေးမကျလှသော်လည်း ယခင် တခေတ်၌ ရာဇဝင်ကျော်ကြားခဲ့သော အမရပူရမြို့တော်ဟောင်းတွင် ပျက်စီးတိမ်းကော ခြင်းမရှိဘဲ ပကတိအခြေအတိုင်း ကျန်ရစ်သေးသည့် အနည်းငယ်မျှသော သာသနာ့ အဆောက်အဦ ရာဇဝင် အဆောက်အဦများအနက် ထင်ရှားတည်ရှိသော ဘုရားတော်အရ ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ အစိုးရက ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာတော်မှ အကုန်အကျခံ၍ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ထားရခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ထို့ပြင်တဝ ရှေးနှစ်ပေါင်း ၈၀၀ ကျော်က ပုဂံပြည်၌ ဘုန်းတန်းခိုးနှင့်ပြည့်စုံသောဘုရင်တို့သည် မိမိတို့တည်ထား ကိုးကွယ်တော် မူကြသောဘုရားပုထိုးများအတွက် မဇ္ဈိမဒေသတိုင်းသားများ၏ လက်ရာပုံစံမူယဏ္ဍာန်

ကို ပိုမိုခြမ်း၍ တည်ဆောက်ကြရလေသည်။ ဤတောင်သမန်ရွာရှိ ကျောက်တော်ကြီး ဘုရားမှာမူ အမရပူရခေတ် မြန်မာများ၏လက်ရာ အစစ်အမှန် လုံးဝဖြစ်တိရာ ယခု အခါ၌ အုတ်အင်္ဂတေဖြင့် မွမ်းမံခြယ်လှယ်အပ်သည့် ဝိသုကာအရာတွင် စံနမူနာပြနိုင် လောက်သော အဆောက်အဦတစ်ခုဟု ဆိုရပေမည်။

တောင်သမန်ကျောက်တော်ကြီးဘုရားသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၀၉ ခုနှစ်တွင် တည် ဆောက်သော ပုဂံမင်း၏ကုသိုလ်တော်ဖြစ်လေသည်။ ထိုအမရပူရခေတ်၌ ပန်းပုပန်း ပြောက်တို့ဖြင့်ပြီးသည့်ကျွန်းသစ်အဆောက်အဦများသာလျှင်၊ ပိုမိုထွန်းကားပေါ်ပေါက် လျက်ရှိရာ ပုဂံခေတ်၌ ထွန်းကားခဲ့သောကျောက်အုတ်အင်္ဂတေတို့ဖြင့် တင့်တယ်ဆန်း ကြယ်စွာပြုလုပ်သည့် ဝိသုကာ အတတ်တို့မှာ မျောက်ကွယ်လူခမ်း ရှိနေတော့၏။ ယင်းသို့သော အခါ၌ ကျန်စစ်မင်း၏ကောင်းမှုတော်ဖြစ်သည့် လွန်စွာသေသင်ခမ်းနား လှပေသော ပုဂံ အာနန္ဒာဘုရား၏ ပုံစံအတိုင်း တောင်သမန်၌ ကျောက်တော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်တည်ထားနိုင်သည်မှာ ချီးမွမ်းဘွယ်တရပ်ပင်ဖြစ်ပေတော့၏။

မဟာသကျရံသီ တောင်သမန် ကျောက်တော်ကြီးဘုရား၏ စိတ်ဝင်စားဘွယ်ရာ သောထူးခြားချက်တရပ်မှာကား လေးမျက်နှာလုံးရှိ မှဝိဝကြီးများ၏ အမိုးနံရံများတွင် ဆေးရေးပန်းချီများဖြင့် တန်ဆာ ဆင်ထားရှိခြင်းပင်ဖြစ်၏။ အမရပူရခေတ် ပုံဆွဲပန်းချီ သည် သေသင်လွ၍ ထိုခေတ်၌ မူးမတ်ပြည်သူတို့၏ ဝတ်စားဆင်ယင် နေထိုင်အင် တို့ကို၎င်း၊ သာယာဝိကားလျက်ရှိသော တိုင်းပြည်၏ အခြေအနေကို၎င်း ပေါ်လွင် ထင်ရှားစေတိ၏။ မှဝိဝအနီး အမိုးများတွင် ခြေတော်ရာပုံများ၊ နက္ခတ်တ ရာပုံများ ပန်းဆွဲတို့လျှံနှင့် နတ်ရုပ်များကို၎င်း၊ နံရံများတွင် အရပ်ရပ်ရှိထင်ရှားကျော်စောသော စေတီပုထိုး ဘုရား ကောင်းကန်ဟုဆိုအပ်သော ပုဂံမင်း ပြုစုတော်မူသောကုသိုလ်တော် တို့၏ပုံတူပန်းချီကားတို့ကို၎င်း ကမ္ဘည်းစာများနှင့်တကွ ကြည့်ရှုမူးမြင်နိုင်ပေသည်။

ပုဂံခေတ်ကဆောက်လုပ်သော လက်ရာတို့ကိုမပိုနိုင်သော အချင်းအရာတရပ်ကား ကျောက်တော်ကြီးဘုရား၏ ဒုတိယ ပစ္စယ်ဖြစ်သော အပြင်ကန္တကူအမိုးကိုအုတ်ပေါင်း ကူးဖဖြစ်စေနိုင်ဘဲသစ်သားခိုင်းများခံ၍ခိုးလုပ်ထားရခြင်းပင်ဖြစ်တော့၏။

ဤနှစ်အတွင်း ပြင်ဆင်ပြီးသောနေရာများမှာ ၁၉၄၆ ခု၊ စက်တင်ဘာလ အတွင်း မြေငလျင်စက်ကြောင့်ပြိုကျပျက်စီးသွားသော အနောက်မြောက်ဘက် နှင့် တောင်ဘက် ဒုတိယ ပစ္စယ် အမိုးများကို အသစ်အစားထည့်ပေးခြင်း၊ မိုးယိုသည်ကို မိုးလုံအောင်ဖာ၊ ထေးခြင်း အမိုးအောက်ခံသည့် သစ်သားခိုင်းကြီးများ ဆွေးမြည်နေသည့်ကိုကွန်း သစ် ဖြင့်အသစ်လဲလှယ်ပေးခြင်းအတွင်းနံရံများ အကဲကွဲနေသည့်ကိုသစ်ရပ်စွာဖာ၊ ထေးရခြင်း နှင့် တောင်ဘက်ထောင့်ရှိ အရှေ့လှေကားအနီး မနုဿီဟခေါင်းကို ရှေးလက်ရာနှင့် ကိုက်ညီအောင်အသစ်ပြင်ထားရခြင်းစသည်တို့တည်း။

အင်းဝမြို့တော်ဟောင်း နေရာတွင် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၁၅၀ ခန့်က၊ ထီးနန်း စိုက်တည်သော မင်းနေပြည်ကြီး၏ ရာဇဝင် သာဓက အဖြစ်ဖြင့် ယခုအခါထင်ရှား ကျန်ရစ်သေးသည့် အဆောက်အဦမှားနန်းမြင့်မြော်စင်ကြီးပင်ဖြစ်တော့၏။ ၎င်းမြော်စင် မှာ အုတ်အင်္ဂတေဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသည့် အတွက်အခြားသော နန်းမအဆောင် ဆောင်ကဲ့သို့ ပျက်စီးပျောက်ကွယ်ခြင်း မရှိဖြစ်တိ၍ ယခုတိုင်ရှိမြင်နိုင်သော ရာဇဝင် အဆောက်အဦပေတည်း။ သို့သော် ၁၈၃၈ ခုနှစ်၌ မြေငလျင်ကြီးစွာလှုပ်ရာဝယ် ပေ ၉၀

ဤမြဲသိန်းတန်ဘုရားမှာ ခေတ်ပျက်အတွင်း၌ စောင့်ရှောက် ပြုပြင်မည်သူ ကင်း၍ နေသည့်အပြင် ၁၉၆၆ ခု၊ ၈ က်ဘာဘာလအတွင်း၌ မြေလျင်လှုပ်သည့် ဒဏ်ကြောင့် အတော်ပင်ပျက်စီးယိုယွင်းလျက်ရှိ၏။ ယခုဘဏ္ဍာရေးနှစ်ကျမှပင်ပြင်ဆင်ရန် ခွင့်ပြုငွေရရှိ

ပြည်တွင်းဆူပူမှုများကြောင့် အသွားအလာမလွယ်ကူသည့်အလျောက်၊ ရခိုင်တိုင်း
စစ်တွေခရိုင် မြို့ဟောင်းမြို့ရှိ ရွှေးဟောင်းအဆောက်အဦများကိုကား ကျောက်စာဝန်

ကိုယ်တိုင် သူ့စားရောက်ကြည့်ရစစ်ဆေးခြင်း မပြုနိုင်သေးပေ။ သို့သော် နှစ်စဉ်ပြုပြင်မှုမှာ လိုအပ်သည့်လျော်စွာ စစ်တွေ့ခံရ ဝယ်ယူခြင်းအား လိုအပ်သည်ကို ဆောင်ရွက်ရန်လွှဲအပ်လိုက်ရာ ဤနှစ်အတွင်း၌ ၈,၄၉ ဇီ အကုန်အကျခံ၍ ပြင်ဆင်ပြီး လေသည်။ ၎င်းအရပ်ရှိ ဆင်းတုရပ်ကြာအစရှိသော ရွေးဟောင်းဝတ္ထုများ စုဆောင်း သိမ်းဆည်းထားရာ ယာယီပြတိုက်ဝယ်တဆောင်ကိုပြင်ဆင်ရန်အတွက်လည်း၌ ၂၈၈ မျှ အကုန်အကျခံရန် သတ်မှတ်ရာထားပေးရှိခဲ့၏။

ရွှေရှိရှိတွင် အရေးပိုင်ရုံးဟောင်းဝင်းအတွင်းရှိ အုတ်ဂူနှင့်တည်ရှိသော ဘုံစံတု လွတ်ကျောင်း ကျောက်စာကို ပျက်စီးတိမ်းမြုပ်သွားစေရန် ပြုပြင်စောင့်ရှောက်ခြင်းကို စိုင့်ပြင်လိုက်ရ၏။ ခေတ်အပျက်တွင် အရေးပိုင်ရုံးမှာ မီးလောင်ပျက်စီးသွားလေရာ၊ အဆိုပါကျောက်စာမှာ ဂရုတစိုက်စောင့်ရှောက်မည့်သူ ကင်းမဲ့နေ၍ ဘေးပတ်လည်တွင် ရွံ့နှံ့ပေါများ မြက်ချီအားကြီးနေသည့်အပြင်၊ ဖျေးနှင့်မဝေးလှသောကြောင့် အနီးအနား တဝိုက်တွင် လှည်းများချွတ်ထားခြင်း၊ နွားများချည်းနှောင်ကြခြင်း၊ ကျင်ကြီးကျင်ဝယ်စွန့်ကြ ခြင်းဖြင့် ညစ်ပတ်ပေရေကာရှိနေတော့၏။ ထိုသို့သောအိုးရွားလှသည့်အခြေကို အချိန်ရှိ တားဆီးရန်အတွက် ဝင်းခြံတင်ကာ မြေဖို့ညီပေး၍ အုတ်ဂူနှင့် ကမ္ဗည်းကျောက်တိုင်ကို သေသပ်စွာ ပြင်ဆင်ပြီးစေခဲ့၏။ ၎င်းကျောက်စာလည်း အလောင်းမင်းတရားကြီး၏ ဒုတိယသားတော်ဖြစ်သည့် ရတနာပုရ တတိယမြို့တည်၊ နန်းတည်၊ ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရား ကြီးသည် မင်္ဂလာအိမ် နန်းစံတော်မူသောအခါ၊ သက္ကရာဇ် ၁၁၂၂ ခုတွင် စတင်၍ မဟာဒိဟရာ ရွှေကျောင်းကြီးကို ဆောက်လုပ်ပြီးနောက်၊ ဘုံစံတုလွတ်ဟူသော နာမံ ကမ္ဗည်းကို တပ်ဆင်တော်မူ၍ လယ်မြေအပိုင်းအခြားကိုလည်း သတ်မှတ်ကာ လူဒါန်း တော်မူကြောင်း အကျယ်တဝင့်ပါရှိလေသည်။ ရာဇဝင်မှတ်တမ်းအနေဖြင့် အသုံးဝင်လှ သ်၏။

ဝဲနူးမြို့ကလျာဏီကျောက်စာရံနှင့် သံလျင်မြို့ရှိ ပေါ်တူဂီ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းဟောင်း တို့တွင် သာမန်နှစ်စဉ်ပြုပြင်မှုများကို ၁၈၈၆ ကျော်မျှစီအကုန်ခံ၍ပြင်ဆင်ပြီးစေခဲ့၏။

အမရပူရမြို့မြောက်ဘက်စံကျောင်းခေါ် မယ်တော်ကျောင်း၊ သမီးတော်ကျောင်း များမှကြွင်းကျန်သော မှန်စီရွှေချပြာသားဆောင်ကြီး၊ စာတိုက်ဘိရိနှင့်တကွ မဃာရွှေ၊ ခေတ်အနုပညာစံနမူနာဖြစ်သော ပန်းဆွဲ၊ ပန်းပု၊ ပန်းပြောင်အမျိုးမျိုးတို့ကို ယခင်က စုဆောင်းသိမ်းဆည်းထားပြီးဖြစ်သော်လည်း အလွန်ကြီးမား၍ ပေ ၅၀ ကျော်ရှိသည့် ကွန်းစင်တိုင်ကြီးများကိုမူကား မူလနေရာ၌ပင် ထားရှိရသေးကြောင်းကို လွန်ခဲ့သောနှစ် အတွက်အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြပါရှိပြီးလေပြီ။ ဤနှစ်အတွင်း၌ကား ၎င်းကွန်းစင်တိုင် ကြီး ၆ လုံးတို့သည်၊ မိုးသည်းစွာရွာခြင်း၊ လေပြင်းတိုက်ခတ်ခြင်းတို့ကြောင့် တိုင်ရင်းမှ ဆွေးမြည်ပြိုကျသွားလေရာ၊ ပျောက်ရှုမျက်စီးဘို့အန္တရာယ်ကို မြင်လေသောကြောင့်၊ ၎င်း တိုင်များကို မန္တလေးမြို့ ကျောက်စာရံသို့ သယ်ယူသိမ်းဆည်းထားလိုက်ရလေသည်။

ဤနှစ်အတွင်းတွင် ပုဂံမြို့နယ်ရှိ အစိုးရထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သော အဆောက် အဦစာရင်းဝယ်၊ ၄၃ ဆူသောဘုရားစေတီစသည်တို့ကိုလည်း ၄၉၊ ၉၂၊ ၉၆ အကုန် ခံ၍စေ့စပ်ပြင်ဆင်ပြီးလေသည်။ ၎င်းအဆောက်အဦများ၌ ဆောင်ရွက်ရသောလုပ်ငန်း များမှာ များသောအားဖြင့် ညောင်ပင်၊ နမူဇီသံလျက်ပင်များကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းကာ မူလလက်ရာနှင့်လျော်ကန်စွာ အုတ်ဟောင်းများ သွတ်သွင်းဖေါ်ထွေးရခြင်း၊ နံရံအမိုးတို့မှ

အခါတေများကျာကျသည့်နေရာတို့တွင် နှုတ်ခမ်းသတ်ပေးရခြင်းတို့ဖြစ်လေသည်။ အထူး ဂရုတစိုက်ပြုပြင်ရသောဘုရားများမှာ စစ်အတွင်း စက်သေနတ်၊ စက်အမြောက်ကျည်ဆံ များပြည့်နက်စွာထိမှန်ထားသော မင်္ဂလာစေတီအင်္ဂါ၊ ရှေ့ဝတ်မြိန်နဖူးပေါ်၌ တည်ရှိ သော မိုးဘုရားနှင့် လောကနန္ဒာစေတီ တို့ပင်တည်း။ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ဖြစ်ရေတက်သည့် အခါတွင် မိုးဘုရားနှင့် လောကနန္ဒာစေတီနှစ်ဆူစလုံး၏ ရင်ပြင်တော်များအထိရေများ လျှံတက်၍ လှိုင်းလုံးများရိုက်ခတ်လေ့ရှိရာ၊ မတ်စောက်စွာရှိသောကမ်းပါးများမှာ ပြိုမှုမှာ လူခမန်းရှိတိ၏။ ဤအန္တရာယ်ကိုကာကွယ်စီမံသောငှာ၊ ၎င်းဘုရားနှစ်ဆူ၏ ကနားဘက် အခြေတို့တွင် ကျောက်တုံးကြီးများဖြင့်အခိုင်အမာပြုလုပ်ထားရ၍ ထိုတံတိုင်းတို့ကိုမြင်ရေ ကျသည့်နှင့်တပြိုင်နက် ပြင်ဆင်ပေးရပြန်တော့၏။ ပုဂံမြို့နယ်တဝိုက်ရှိ အစိုးရစောင့်ထိန်း သော ဘုရားပုထိုး၏ရာဇဝင်နှင့်သုခုမအနုပညာအံ့ဘွယ်ရာတို့ကို ယခင်ကျောက်စာဌာန နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာ အစောင့်စောင့်တို့တွင် ဖော်ပြပါရှိပြီးသည့်အလျောက်၊ ဤအစီရင် ခံစာတွင် ထပ်မံမှတ်တမ်းတင်ရန် မလိုတော့ပေ။ အာနန္ဒာဘုရားကြီး အကြောင်းကို ဓါတ်ပုံနန်းချီဆွဲများ ထည့်သွင်းကာ ကျောက်စာဌာန၏ သီးသန့်မှတ်တမ်းစာစောင် အဖြစ်ဖြင့် ရှေးသားထုတ်ဝေဘူးသကဲ့သို့၊ ရှေ့အဘို့၌ ရာဇဝင်ကျော်ကြားသောရွှေ၊ ဟောင်းအဆောက်အဦတို့၏ ဆန်းကြယ်လှစွာသောအချင်းအရာတို့ကို အသီးသီးဖော်ပြ အပ်သည့် အထူးစာစောင်တို့ကို စီစဉ်ရေးသားထုတ်ဝေရန် ရည်မှန်းချက်ရှိပါသည်။

လွန်ခဲ့သောနှစ်အတွက် နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာတွင်ပုဂံမြို့အပိုင်၊ ဝက်ကြီးအင်းရွာအနီး၊ ဂူပြောင်ကြီးဘုရားကို ကမ္ဗည်းကျောက်စာဌာနမှ စောင့်ရှောက်ပြုပြင်ရသည့် ရှေး ဟောင်းအဆောက်အဦစာရင်းသို့ သွတ်သွင်းရန် အရေးယူထားကြောင်း ဖော်ပြခဲ့လေ သည်။ ၎င်းဂူပြောင်ကြီးဘုရားကို ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦ စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်း ရေးဥပဒေအရ၊ အစိုးရကထိန်းသိမ်းထားမည်ဟူသော ကျေညာချက်ကို မည်သူမျှ ကန့်ကွက်ခြင်းမပြုရာ၊ ယခုအခါ ထိုကျေညာချက်မှာ တည်မြဲသွားချေပြီ။

ဤနှစ်အတွင်းတွင် ကျောက်စာဌာနက စောင့်ရှောက်ပြုပြင်ရန် တာဝန်ယူထား လျက်ရှိသော ရှေးဟောင်းအထိမ်းအမှတ် အဆောက်အဦများတည်ရာ အရပ်တိုင်၌ လိုပင် အစောင့်အမှုထမ်းများကို ဆက်လက်ခန့်ထားရာ စုစုပေါင်း ၂၁ ယောက်သော အမှုထမ်းတို့အတွက် လခငွေနှင့် ရှားပါးစရိတ် အမှန်ကန်ကျသည့် အသုံးငွေမှာ ၁၄,၂၇၉ ဖြစ်ပါကြောင်း။

၂။ စူးစမ်းရှာဖွေမှု။

ရှေ့ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင် ဗဟုသုတကို ခေတ်အလိုက်သာကေအထောက် အထားများဖြင့် အခြေပြု၍ ပြုစုဖျိုးထောင်ရန်အလိုရှိ၍၊ အရပ်ရပ်သို့ နယ်လှည့်ကာ လက်တွေ့ထောက်လှမ်းရှာဖွေမှုသာလျှင်၊ အရာရောက်နိုင်ဘွယ်ရှိ၏။ ဤနှစ်အဘို့ကား ပြည်တွင်း သောင်းကျန်းမှု များကြောင့် အသွားအလာမလွယ်ကူခြင်း၊ ရှေးဟောင်း ကုန်းမြေတို့ကို တူးဖော်ရန်မသင့်လျော်ခြင်းစသည်အကြောင်းများကြောင့်၊ စူးစမ်းရှာဖွေ မှု၌ တွင်ကျယ်စွာ မဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပေ။ သို့သော် ပြီးစီးသမျှ အနည်းငယ်သော ဆောင်ရွက်ကြဆဲမျှတသည့် ကျောက်စာဌာန ရာဇဝင် ဗဟုသုတ မှတ်တမ်းများကို တိုးတက်ဖြည့်စွက်ခြင်း ဖြစ်စေတိ၏။

၁၉၄၈ ခု၊ ဧပြီလအတွင်းတွင် မိုးကုတ်မိုးမိတ် သစ်တောနယ်အဝင်၊ ငအိုးရွာ အနီးနားတလည်ရွာဟောင်း၌ တည်ဆောက်စပြုနေသော စေတီသစ်ဌာပနာတိုက်ကို မိမိတို့ တွေ့ရှိသွားသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ ထည့်သွင်းဌာပနာ၍ ၁၃၀၉ ခု၊ တန်ခူးလကွယ်နေ့၌ ဌာပနာတိုက်ကိုပိတ်မည်ဟု ငအိုးရွာဘုန်းကြီး ဦးစိန္တ မိန့်ကြားချက်အရ မိုးမိတ်သစ်တောဝန်က သိကြီးပေး၍ အကြောင်းကြားလိုက်သောကြောင့်၊ ၎င်းရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို ကြည့်ရှုစစ်ဆေး မှတ်ချက်ရေးရန် နွားတလည် ရွာဟောင်းသို့ သွားရောက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုရွာသို့ ရောက်ရှိသောအခါ ယမန်နှစ်ကပင် ရွာဟောင်းသို့ သွားရောက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုရွာသို့ သတင်းရှိ အကြောင်းကြားထားသည့် အတိုင်း၊ မိုးမိတ်သစ်တောဝန်က ဤဌာနသို့ အကြောင်းကြားထားသည့် အတိုင်း၊ ဘုန်းတော်ကြီးစိန္တသည် မိမိအိပ်မက်အရ ကုန်းဟောင်း ၄ ခုအနက်၊ ၃ ခုကို တူးဖော်ရာ ဓါတ်တော်ပေါင်းများစွာနှင့် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းအချို့ကို ရရှိသည့်ပြင်၊ စတုတ္ထကုန်းကိုပါ မကြာမီက တူးဖော်လိုက်သောကြောင့် အစုစုသော စေတီဟောင်း လေးဆူမှရရှိသော ဌာပနာပစ္စည်းတို့သည်ကား အောက်ပါအတိုင်း တွေ့မြင်ရတော့၏။

- ၁။ ။ ရဟန္တာ ဓါတ်တော်များဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သော ရာဝင်ဓဉ်အိုး တလုံး ကျော်နှလုံးနီးပါးရှိသည့် ဓါတ်တော်များ။
- ၂။ ။ ဦးခေါင်းရိုးတော်၊ ညှပ်ရိုးတော်များ။
- ၃။ ။ ထေရဝါဒီ ဗုဒ္ဓဝင်ဆင်းတုတော်များနှင့် မဟာယာဉ်ဂိုဏ်း ဗောဓိသတ် ဘုရားလောင်းရုပ်တုတော်များ။
- ၄။ ။ ဓါတ်တော်ကြုတ်ဖြစ်သောရွှေသားအတိတ်ဖြိုးသော ရွှေစေတီတဆူ။
- ၅။ ။ ဗုဒ္ဓဝင်အုတ်ခွက်၊ သမ္ဗုဒ္ဓအုတ်ခွက်များ။
- ၆။ ။ စဉ်ရေအချောဖြင့် သုတ်လိမ်းထားအပ်သော အစိမ်းရောင်စဉ်အိုးကြီး ၄၀ အစားစား။
- ၇။ ။ ကြေပန်းအိုး၊ ကြေရေအိုး၊ ကြေကရားများ။

၎င်းဝတ္ထုပစ္စည်းအစုစုကို ကြည့်ရှုစစ်ဆေးရာဝယ်၊ ပုဂံခေတ်နှင့် အထူးသဖြင့်သက်ဝင် ကြောင်းတွေ့ရှိရ၏။ မြန်မာနိုင်ငံတသွား၌ ထိုခေတ်တွင် မဟာယာဉ်ဂိုဏ်းမှူးမှိန်၍ထေရဝါဒီဗုဒ္ဓသာသနာ ထွန်းကားပြန့်ပွားလာသည့်အလျောက်၊ မဟာယာဉ်ဂိုဏ်း၏လက်ငုတ် လက်မျေးဖြစ်သည့်ဗုဒ္ဓပုဂံဟု အများယူဆ ခေါ်ဝေါ်ကြသော်လည်း စင်စစ်မူကား ဗောဓိသတ် ရုပ်ပွားတော်များဖြစ်သော ကြေးဖြင့်ပြီးသော ဆင်းတုရုပ်တု တို့ကိုလည်း အနှံ့အပြားကိုးကွယ်ကြသေးသည်ကို တွေ့ရှိရ၏။ အစိမ်းရောင်ရှိသော စဉ်ရည်လိမ်းမှု၊ ထားသည့်အိုးခွက်တို့ကိုလည်း ပုဂံခေတ်၌သာလျှင်အသုံးများကြလေသည်။

ဗုဒ္ဓဝင်အုတ်ခွက်များကိုလည်းပုဂံခေတ်၌ အများအပြားယူဆလုပ်ငန်းကြံဆကြောင်း အထင်အရှားသိရရှိမူမက ပါဠိဘာသာ၊ သက္ကဋဘာသာဖြင့် အရေးအသားပါရှိသော အုတ်ခွက်စဉ်ကွင်းတို့သည် များသောအားဖြင့် မြန်မာပြည်၌စာပေအရေးအသား မျိုး ထောင်စပြုသည့် ထိုပုဂံခေတ်နှင့်ပတ်သက်အကျိုးဝင်သည့်ကိစ္စတွေ့ရှိရလေသည်။ ဤနွားတလည်ရွာ ဌာပနာပစ္စည်းများအကြား တွေ့ရှိခဲ့သောအုတ်ခွက်များကိုလည်း အနေအထား အမျိုးအစားအားဖြင့် ပုဂံခေတ်နှင့်သက်ဆိုင်သည်ဟု ယူဆနိုင်သည်သာမက အနော်ရထာမင်းစော၏ ဌာပနာများ ပေတည်းဟူ၍ပင် တထပ်ချယုံကြည်ဘွယ်ရာရှိလေ၏။ ထို

ကဲ့သို့ယူဆနိုင်ရန်သာကေသည့်ကား တခုသောအုတ်ခွက်၏ ကျောပေါ်ဝယ် အနော်ရထာမင်းစောသည်မိမိ၏ရွှေလက်တော်ဖြင့် ထိုအုတ်ခွက်ဗုဒ္ဓဝင်ကိုစီရင်ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း ဝန်ခံစကား မိမိလက်ရေးတော်ဖြင့် ရေးသားခဲ့သော ပါဠိစာသားသုံးကြောင်းပင် ဖြစ်ချေ၏။ ၎င်းပါဠိစာသားသုံးကြောင်းကား—

ဧသောဘဂဝါ မဟာရာဇသိရိ
အနိရုဒ္ဓဗေဒဝနကတော ဝိမုတတ္ထံ
သဟတ္ထေနေဝါတိ။ ဖြစ်တိ၏။

မြန်မာပြည် ခုန်းချင်းနိဿယပြန်ဆိုရသော် ဧသောဘဂဝါ။ ဤဗုဒ္ဓဝင်အုတ်ခွက်ကို၊ မဟာရာဇ မဟာရဉ္ဇာ၊ မြတ်သောမင်းကြီးဖြစ်သော၊ သိရိ၊ သိရိယာ၊ ကြီးသရေမင်္ဂလာ အဖြာဖြာနှင့်တကွသော၊ အနိရုဒ္ဓဗေဒဝန၊ ပြည်သူအပေါင်းအား မဆန့်ကျင်သော ငါ အနော်ရထာမင်းဖြစ်သည်။ ဝိမုတတ္ထံ ဝိမုတ္တိရသောဟု ဆိုအပ်သော သမ္ဗုဒ္ဓတဘုရား နိဗ္ဗာန်ကို ရလို၍ရရှိခြင်းအကျိုးငှါ။ သဟတ္ထေနေဝ အတ္တနောဟတ္ထေန ဧဝံ၊ မိမိလက်တော်ဖြင့်သာလျှင် ကတောပြုအပ်ပါ၏ဟု ဆိုရာ၏။ ဦးကုလားရာဇဝင်တွင် အနော်ရထာမင်းစောသည် နိုင်ငံတော်အလုံး၌ ရှိသောဆင်ခြင်း ဗိုလ်ပါတို့ကို စုရုံးတော်မူ၍ ရေကြောင်းသုံးကုဋေခြောက်သန်း ကြည်းကြောင်းသုံးကုဋေခြောက်သန်းနှင့်တကွ၊ နတ်မြင်းလေးစီးရွှေမျိုးညိုနောင်တို့ကို ခေါ်တော်မူ၍တရပ်ပြည်သို့ ချီတက်တော်မူ၏ဟုလား ရှိသည့်ပြင်၊ နော်ရထာမင်းစောသည် သိကြားမင်းပေးအပ်သော မြရှင်ရုပ်တုတော်ကို ပင့်ဆောင်တော်မူခဲ့၍ ရေအား ကြည်းအားနှင့်တကွ ပြန်တော်မူ၏ဟု လားရှိချေသည်။ ဘယ်လမ်းမှဘယ်လိုပြန်သည်ဟု ဦးကုလားကလည်းမမေ့ပြီ မှန်နန်းရာဇဝင်မှာလည်း ရှာမတွေ့ပေ။ ရွှေလိမ္မော်ပေါ်၌တည်ရှိသော ဤစေတီဟောင်းလေးဆူနှင့် ၎င်းတို့မှ ရရှိသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းအစုစုတို့သည် အနော်ရထာတရပ်ပြည်မှ ပြန်လမ်းကိုအထင်အရှားမေ့ပြီသိသကဲ့သို့ရှိတိ၏။ ၎င်းပစ္စည်းများအနက် ဆေးပြာဖြင့်ပန်းခိုင်ပန်းနွယ်များ ခြယ်ထားအပ်သည့်ကြွေမြှူကရား၊ ခြင်္သေ့ခြင်္သေ့စောက်စောက်တလုံးနှင့် ခိုင်းစက်သောကြေခွက် ၄၀ အစားစားတို့မှာလည်းတရပ်ပြည်ဖြစ်အထည်များဖြစ်ကြောင်းထင်ရှားတိ၍ ထိုခေတ်က တရပ်မြန်မာဆက်ဆံမှုအကြောင်းသနစ်ကိုသေချာစွာအထောက်အထားပြုနေတော့၏။

ဤကဲ့သို့တွေ့ရှိထင်မြင်အပ်သောအကြောင်းရပ်တို့ကားရာဇဝင်ဗဟုသုတ မြန်မာမှုအတွက် ဗဟုသုတ သာသနာငင်ဗဟုသုတများစွာဖြစ်လှချေ၍ အဆိုပါဌာပနာပစ္စည်းများကို ဓါတ်ပုံအမျိုးမျိုးရိုက်ယူကာ တိုင်းတာခြင်း ပုံတူရေးဆွဲခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်၍ နွားတလည်ရွာမှပြန်လာခဲ့တော့၏။

၁၉၄၈ ခု၊ ဇွန်လအတွင်းတွင်ဗိုလ်တထောင်စေတီပြန်လည်တည်ထားရေးအဖွဲ့၏ တောင်းပန်ချက်အရ ကျောက်စာဝန်ကိုယ်တိုင် ရန်ကုန်သို့ သွားရောက်၍ မကြာမီကပွင့်လှစ်၍ ပေါ်ပေါက်တွေ့ရှိချသော ဌာပနာများကို သေချာစွာစစ်ဆေးကြည့်ရှုခဲ့လေသည်။ ခရီးအသွားအလာ မလွယ်ကူသောကြောင့် ကျောက်စာဝန်တဦးတည်း သွားရောက်လေရာ၊ ၎င်းဌာပနာများအနက်အရေးကြီးသောရှေးဟောင်းဝတ္ထုအချို့ကိုကောင်းမွန်စွာ ဓါတ်ပုံရိုက်ကူးရန် ပြန်ကြားရေးဌာန၏အကူအညီကိုလွယ်လင့်တကူရယူခဲ့လေ၏။

ဗိုလ်တထောင်စေတီ၏ ဌာပနာကြုတ်ဖြစ်သောကျောက်စေတီတော်ကိုပူးမြင်ရသောအခါ ၎င်းစေတီတော်၏ ပုံသဏ္ဌာန်သည် ၁၉၃၁-၃၂ ခုနှစ်များ၌ပုဂံမြို့နယ်သီရိပစ္စယာ

တောရကျောင်းတောင်ဘက်ကိုဆယ်ကြီးယာအတွင်း ဘုရားစုကုန်းမှ တူးဖော်ရရှိသော ကျောက်စေတီနှင့်၎င်း ပုဂံမြို့နယ်သီရိပစ္စယာတောရကျောင်းမြောက်ဘက် ၂ ထပ်စေတီ ယုတ်ကိုမောက်ရွှံမြောက်ဘက်ဌပနာတိုက်မှရသောကျောက်စေတီနှင့်၎င်း နံပါတ် ၄၄၁ ဘုရားပြတောင်ဘက် ၂ ထပ်စေတီအရှေ့ဘက်လမ်းအနီးရှိ ကုန်းပျားသောအခါ အုတ် စေတီနှင့်အုတ်ဆင်းတုအောက်မှထွေသောကျောက်စေတီနှင့်၎င်း သီရိပစ္စယာရွာတောင် ဘက်တူပြောက်ဘုရားအတွင်းတူးဖော်ရသော ကျောက်စေတီများနှင့်၎င်း တူနေပါသည်။

ပိုက်ပူရဟန္တာပုံသဏ္ဌာန်မှာလည်း ၁၉၀၈-၉ ခုနှစ်ကရ၍ ပုဂံပြတိုက်အတွင်းရှိ ၆၄၄ နံပါတ်ပိုက်ပူ ရဟန္တာရုပ်နှင့်၎င်း၊ ၁၉၂၀-၃၁ ခုနှစ်၌ ပုဂံသီရိပစ္စယာတောရ ကျောင်းတောင်ဘက်ကိုဆယ်ကြီးယာအတွင်းဘုရားစုကုန်းမှ တူးဖော်ရသောကျောက် ပိုက်ပူရဟန္တာရုပ်နှင့်၎င်း၊ သီရိပစ္စယာတောရကျောင်းမြောက်ဘက် မောင်ရွှေတိုး ယာ အတွင်းဘုရားစုကုန်းတိုက်မှရသော ကျောက်ပိုက်ပူရဟန္တာရုပ်နှင့်၎င်း၊ ၁၉၂၆-၃၇ ခု နှစ်၌ ပုဂံကုသိနာရုံကုန်းမှ တူးဖော်ရသော ကျောက်ပိုက်ပူရဟန္တာရုပ်နှင့်၎င်း၊ နောက် ကတက်ပါသောကျောက်ပိုက်ပူရဟန္တာရုပ်များနှင့်၎င်း တူနေပါသည်။

အဆိုပါဗိုလ်တထောင်ဌပနာများမှာ အရေးအမှတ်စာသာ ဟူ၍ လုံးဝမပါရှိချေ။ ၎င်းတို့နှင့် ယခုနှိုင်းယှဉ်ပြအပ်သောကျောက်စေတီများပိုက်ပူရဟန္တာဆင်းတုတော်များ မူကား တူးဖော်ရာ၌အတူတကွ တွေ့ရှိရသောဗုဒ္ဓဝတ်ဆင်းတုများတွင် ပါဠိစာကြောင်း များကို မြန်မာအက္ခရာဖြင့် ရေးသားပါရှိသည်ကို ကြည့်ရှုထောက်ထားခြင်းအားဖြင့် ပုဂံခေတ်၏ နှောင်းကျသောကာလ၌ ပြုလုပ်လှူဒါန်းခဲ့ကြောင်း သိရှိထားပြီးဖြစ်၏။ ထို ကြောင့် ဗိုလ်တထောင်ဘုရား၌ တွေ့ရှိသော ကျောက်စေတီနှင့် ပိုက်ပူရဟန္တာရုပ်တု တော်တို့သည် အနော်ရထာမင်းခေတ်ထက်နှောင်းသော ပုဂံခေတ်နှင့်ဆက်သွယ်သက် ဆိုင်တန်ရာသော ရှေးဟောင်းဝတ္ထုများဖြစ်ကြောင်းထင်ရှား၏။

ပိုက်ပူရဟန္တာနှင့်ပတ်သက်၍ ဆင်ခြင်ရန်အကြောင်းတရပ်ကား မည်သည့်ရဟန္တာ ရုပ်ဖြစ်သည်ကို စူးစမ်းဆရာပင်ဖြစ်၍၊ ကျွန်ုပ်တို့ထင်မြင်ယူဆချက်မှာ ထိုအခါက အရှင် မဟာမောဂ္ဂလာန်၏ရုပ်ပုံကိုထုလုပ်ကုံးကွယ်ကြဟန်ထင်ပါသည်။ ဤသို့ဆိုရန်အထောက် အထားကား သုတ္တပိဋကမဉ္ဇိမနိကာယ် မူလပဏ္ဏာသ သုတ္တန္တနံပါတ် ၅၀ ဖြစ်သော မာရတစ္ဆနိယသုတ်ပါဠိတော်၌၎င်း၊ လေရာပါထာ ပါဠိတော်အရှင် အဋ္ဌကထာ၌၎င်း ဇိနတ္ထပကာသနီကျမ်းနှင့် လောကပညတ္တိအမည်ရှိသော မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသား ထားသော စာစောင်များ၌၎င်း မဟာမောဂ္ဂလာန်အရှင်မြတ်သည် သံသမာရဇ္ဈိ တခု သော တောင်စောင်းကျောင်း၌ နေတော်မူ၍တနေသ၌ လွင်တီးခေါင်၌ စကြိုသွားစဉ် အရှင်မြတ်၏ဝမ်းတွင်းသို့ မာရနတ်ဝင်လာ၍ အစာအိမ်ကျယ်၌တနေရာအရှင်မောဂ္ဂလာန် သည်ယနေငါ၏ဝမ်းပိုက်သည် လေးလှ၏ဟုဆိုဘူးကြောင်းရေးသားထားသည်ကိုတွေ့ရှိ ရ၏။ ထိုကြောင့်အရှင်မောဂ္ဂလာန်၏ ဝမ်းတွင်း၌ မာရနတ်ကိန်းအောင်းနေခိုက်ဝမ်းပိုက် ပူနေဟန်ကိုအဓိပ္ပာယ်၍ ဆင်းတုထုလုပ် ကုံးကွယ်ကြဟန်ထူပါသည်။ ရှေးပတ်စကားတခု အရမှာကားရှင်မဟာကစ္ဆည်းမထေရ်သည်အဆင်းအင်္ဂါလှပသပ္ပာယ်ပါသဖြင့် ဒါယကာ ဒါယိကမများက ဘုရားရှင်လား အရှင်မဟာကစ္ဆည်းမထေရ်လားဟု ယုံမှားသံသယ ဖြစ်ကြရလေရာ ထိုသို့ယုံမှားသံသယဖြစ်ခြင်းကင်းရန်အာလုံငြိမ်းချမ်းမှုပေးသော ပုဂ္ဂိုလ် ကား အရှင်မဟာကစ္ဆည်းဖြစ်သည်ဟု အထိမ်းအမှတ်ထားပြီး လျှင်၊ ရှင်မဟာကစ္ဆည်း မထေရ်၏ ပုံတော်ကိုထုလုပ်ကုံးကွယ်ကြသည်ဟု ယူဆကြပါသည်။ အချို့ဆရာများက

လည်း မီလိမ္မတရုပ်ဘုရားလောင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြ၏။ နောက်နှောင်ကွာလများ၌ ဖော်ပြသောခေတ်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အရေးအသားတစုံတရာပါရှိသည့် ပိုက်ပူရဟန္တာ ရုပ်ကိုတွေ့ရှိပါမူကားအကြောင်းချင်းရာမှန်ကန်စွာသိရှိလိမ့်မည်ဟုမြော်လင့်ရပေ၏။

၁၃၁၀ ခုနှစ်၊ ၀၁-၂၂ လပြည့်နေ့ အထူးထုတ်မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာ၌ ဖော်ပြပါရှိ သော တနင်္သာရီမြို့ဟောင်းတွင် ယခုတိုင်ကျန်ရှိသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများအကြောင်း ကိုဘတ်ရှုရသောရာ၊ ထိုဒေသထဲပိုက်သို့ / ကျောက်စာဌာနက သွားရောက်၍ စူးစမ်း ရှာဖွေမှတ်တမ်းတင်ခြင်း ကိစ္စများပြုလုပ်ထိုက်သည့်အလျောက်၊ ၎င်းရာဇဝင်အထိမ်း အမှတ်များနှင့်တကွ ဒေသ၏အခြေအနေကို သိရှိထားနှင့်ရန် မြတ်ခရိုင်ဝန်ထံ စုံစမ်း မေးမြန်းလိုက်လေသည်။ မြတ်ခရိုင်ဝန်ထံမှပြန်လာနှင့်တကွခေါ်တံ့ ၂၂ ပိုက်ပါလေးရှိ၏။ ၎င်းခေါ်တံ့များအနက်မှ ရှေးဟောင်းဝတ္ထုများဖြစ်သည့် သင်္သကဗုဒ္ဓဝတ်ဆင်းတု၊ ဓမ္မ၊ ပတိကျောက်ဆင် တု ရဟန္တာကျောက်ဆင်တုနှင့်တကွပါသောမတ်ရပ်ကျောက်ဆင်တု စသောပုံများကို ကြည့်ရှုစစ်ဆေးရာ လက်ရာပုံပန်းသဏ္ဌာန်ကို ထောက်ခြင်းအားဖြင့် ပုဂံခေတ်ထက် များစွာနောက်ကျ၍ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၇၀၀ ကျော် ၈၀၀ အတွင်း အင်းဝခေတ်လက်ရာများဟုယူဆရပါသည်။ သို့သော်တနင်္သာရီတိုင်းမှာမဉ္ဇိမဒေသတိုင်း လင်္ကာဒီပကျွန်းနှင့် အချို့သောအနောက်နိုင်ငံများအပြင်၊ အထူးသဖြင့်ယိုးဒယားပြည်နှင့် ဦးစွာဆက်သွယ်ခဲ့၍၊ မြန်မာပြည်၌ဘာသာ သာသနာယဉ်ကျေးမှုတို့ စတင်ထွန်းကားရာ ဒေသဟူ၍လည်းဆိုထိုက်သဖြင့် ထိုနယ်ပယ်တစ်ခုတွင် နံနံစပ်စပ် စုံစမ်းရှာဖွေပါက ပုဂံ ခေတ်ထက်ရှေးကျသောရာဇဝင် အထောက်အထားများ တွေ့ရှိပေါ်ပေါက်ဘွယ်ရာရှိပေ သည်။ ထိုင်းပြည်ရေးရာအခြေအနေ၊ ဘဏ္ဍာရေးအခြေအနေအားဖြင့် လျော်ကန်သော အချိန် ကျရောက်သည်နှင့်တပြိုင်နက်၊ ဤကိစ္စကို ကျောက်စာဌာနက ဆောင်ရွက်ရန် ရည်မှန်းထားပါသည်။

ဤနှစ်အတွင်းတွင်ယုံ ဒေသပြည်စင်းမယ်မြို့မှ မြိတ်သျှနိုင်ငံခြားကိုယ်စားလှယ်တဦး ကဇင်းမယ်၌တည်ရှိသော ဝက်ချက်-ရောက်ဘုရား၏ သမိုင်းမှန်ကိုသိရှိ၍ ၎င်းဘုရားနှင့် လက်ရာသံသရာနတ်တူညီဟန်ရှိသော ပုဂံမြို့ မဟာဗောဓိဘုရား၏ရာဇဝင်သမိုင်းကို စုံစမ်း မေးမြန်းသောကြောင့် သိလိုသောအချက်ကို မြေကြားလိုက်လေသည်။ ပုဂံပြည်၌ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၅၇၂ မှ ၅၉၆ အတွင်းစိုးစံတော်မူသော ဗေယျသိခေါ် ထီးလို မင်းလိုမင်း၏ကောင်းမှုတော်ဖြစ်သော မဟာဗောဓိဘုရားသည် မဉ္ဇိမဒေသရှိ ဗုဒ္ဓဂူယာ ဘုရား၏ စံနံပုံအတိုင်းတည်ထားအပ်သည်ဟု မြန်မာသမိုင်းများ၌လာရှိ၏။ သို့သော် ဘယ်ခေတ်ဘယ်အခါတွင်မည်သို့အားစေထွက်၍ ဗုဒ္ဓဂူယာဘုရား၏ပုံပန်းချင်းရာတို့ကို မှတ်သားယူ ဟစေသည်ဟူ၍ ဝေါ်ပြချက်တစုံကရာမရှိချေ။ စင်စစ်သော်ကား အနေ အထား သဏ္ဌာန်နှင့် သုခုမအရာပါသကဲ့သို့ ပညာတက်ကနေကြည့်လျှင်၊ မဟာဗောဓိ ဘုရားသည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းရှိဟိန္ဒူ ဝတ်ကျောင်းမကြီး၊ တနည်း ဝေါလုရခေါ်မုဒိဗ္ဗိ အုတ်ပြာသာဒ်ကြီးနှင့်တထပ်တည်းလုပ်ငြိစွဲနေချေသည်။

ဇင်းမယ်မြို့၊ ဝက်ချက်ရောက် ဘုရားသည် ဟံသာဝတီခေတ်လောက်မှ ထင်ရှား ကျော်ဇောခြင်းဖြစ်သော်လည်း မူလအောက်တည်သည့်ကာလမှာ ပုဂံခေတ်နှောင်း အချိန်ကပင်ဖြစ်ချေသည်ဟုယူဆရန်အကြောင်းရှိ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်ဗုဒ္ဓဘာသာ ကို လွန်စွာကြည်ညိုလေးစားတော်မူသောယိုးဒယားဘုရင်မင်းရဲသည် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၀၅၂ ခုလောက်က ပုဂံပြည်သို့ လာရောက် လှည့်လည်တော်မူ၍ မိမိ၏တိုင်းမြည်သို့

ပြန်ရောက်သည့်တွင် ပုဂံဘုရားများလက်ရာအတိုင်းစင်းမယ်မြို့၌တည်ဆောက် ကိုးကွယ်ကြောင်းကိုယိုးဒယားရာဇဝင်လိုက်စားသူ ပညာရှင်အချို့ထိုက သာကေအခိုင်အလုံနှင့် တကွမှတ်တမ်းတင်ထားကြသည်ကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ယိုးဒယားပြည်၏ အနုပညာရာဇဝင်တွင် ရက်ရှိနယ်လေမေမည် ဤအချက်ကိုယုံကြည်စွာထောက်ခံထားလေသည်။

၃။ ။ ရှေးဟောင်း ကမ္ဘည်းစာပေ။

ယခုအစီရင်ခံလျက်ရှိသောနှစ်အတွင်းတွင် ကမ္ဘည်းကျောက်စာ အသစ်ဟူ၍ တပုဒ်မျှ ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်းမရှိခဲ့ချေ။ သို့သော်အခင်း(၁)တွင် ဖေါ်ပြပြီးသည့်အတိုင်း မန္တလေးကျောက်စာရံများတွင် ဘိုးတော်ဘုရားကျောက်စာတိုင်တို့ကိုဆက်စပ်ထူထောင်ပြီးလေရာ ၎င်းတို့ကိုမင်ကူးများယူ၍ အကွရာပြန်ကာ ထားရှိပြီးလေသည်။ ယခုအခါ ကျောက်စာရံကြီးတွင် ကျောက်စာတိုင်များကိုနံပါတ် ၁ မှ ၄၃၃ အထိ၎င်း၊ ကျောက်စာရံသစ်အငယ်တွင် နံပါတ် ၄၃၄ မှ ၅၅၂ အထိ၎င်း အမှတ်စဉ် ရေးထိုးထားရှိ၏။ အကျိုးအပုံ များနောက်ထပ်တွေ့ရှိ၍ ဆက်စပ်ထားသောကျောက်တိုင်များနှင့် ပုံနှိပ်စာအုပ်တွင်မပါရှိသေးသောကျောက်စာများကို ယခုစီစဉ်ပြီးသည့်မှာအောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်တော့၏။

(၁) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၈ တုရင်စွယ်တော်ကျောက်စာကို လက်ဝဲဘက်အောက်ခြေတွင်အပိုင်းတပိုင်း ဆက်ရသဖြင့်၊ မျက်နှာဘက်တွင် စာကြောင်းရေ ၁၄ မှ ၁၈ အထိပိုရှိပြည့်စုံလာသည်။ ကျောက်စာကြောင်းရေ ၁၂ ကြောင်းပုံနှိပ်စာအုပ်တွင် မပါသေးချေ။

(၂) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၁၀၉ ရတနာကျောင်း ကျောက်စာသည် ပုံနှိပ်စာအုပ်တွင်စာကြောင်းရေ ၁၇ ကြောင်းသာပါရှိ၏။ ယခုအောက်ပိုင်း ဆက်ရသဖြင့် စာကြောင်းရေ ၂၁ ကြောင်းဖြစ်လာ၏။

(၃) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၁၂၀ သည် ပုံနှိပ်စာအုပ်၌ စာကြောင်းရေ ၈ ကြောင်းမျှသာပါရှိ၏။ ယခုအောက်ပိုင်း ဆက်စပ်ရသဖြင့် စာ ၃ ကြောင်းမျှတိုးလာတော့၏။

(၄) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၁၂၂ သည် ၃ ပိုင်းဆက်စပ်ရပြီး၍ အထက်ပိုင်းမှာ အမရပူရကျောက်စာပုံနှိပ်စာအုပ်တွင် စာမျက်နှာ ၁၉၃ ၌ပါရှိ၍ အောက်ပိုင်း မူကားစာမျက်နှာ ၄၉၅ ၌ရှိလေသည်။ စာကြောင်းရေ ၁၃ ကြောင်းမျှ ပါရှိသော ယခု ဖြည့်စွက်ထားသည့်အလယ်ပိုင်းကားပုံပုံနှိပ်ရသေးချေ။

(၅) ကျောက်တိုင် အမှတ် ၁၄၆ အဝတုရင်းကျောင်း ကျောက်စာသည် အထက်ပိုင်းမှာ စာမျက်နှာ ၂၅၇ တွင်ရှိ၍ အောက်ပိုင်းမှာ စာမျက်နှာ ၄၆၂ တွင် တခြားစီပါရှိနေ၏။ ယခုအထက်နှင့်အောက်ပေါင်း၍ ကျောက်စာတချပ်တည်းပြည့်ပြည့်စုံစုံရှိသွား၏။

(၆) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၁၄၉ သည်ပုံနှိပ်စာအုပ်တွင် စာမျက်နှာ ၁၇၄ ၌စာကြောင်းရေ ၁၂ မှ ၂၆ အထိသာပါရှိ၏။ ယခုအထက်ပိုင်း ဆက်ပြီး၍ စာကြောင်းရေ ၁ မှ ၁၀ အထိထင်ရှားစွာဖတ်နိုင်၏။

(၇) ကျောက်တိုင် အမှတ် ၁၈၁ မင်းကြီးစွာ စော်ကဲအမတ်ကျောင်း ကျောက်စာကို အောက်ပိုင်းဖြစ်သောကျောက်တိုင်အမှတ် ၂၅၄ နှင့်ဆက်စပ်လိုက်၍

ပုံနှိပ်စာအုပ်၌ ၁၃ ကြောင်းသာပါရှိရာ ယခုမျက်နှာဘက်၌စာကြောင်းရေ ၂၁ အထိတိုးလာ၏။

(၈) • ကျောက်တိုင် အမှတ် ၁၉၂ ဆင်မြွှာကျောင်း ကျောက်စာကို အောက်ပိုင်းဆက်၍ သေဖြင့် စာကြောင်းရေ ၁၂ မှ ၁၆ အထိတိုးလာ၏။ ပုံနှိပ်စာအုပ်၌ စာမျက်နှာ ၃၃၆ တွင် ကျောက်စာနံပါတ် ၂၆၃ (ခ) ဟု ၁၂ ကြောင်းပါရှိ၏။ ဤကျောက်တိုင်ကားတမျက်နှာသာစာသားရှိသည်။

(၉) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၁၉၈ ချော်စွယ်သင် ကျောက်စာသည်လက်ျာဘက်အခြေ၌ အပိုင်းတပိုင်း ဆက်စပ်ရရှိ၏။ ယခင်ကပုံနှိပ်ပြီးစာကြောင်းရေ ၂၂ ကြောင်းမှာအောက်ဆုံး ၅ ကြောင်းတို့သည် အဆုံးမသတ်ဘဲရှိရာ ယခု ကျောက်စာတချပ် လုံးလုံးလျားလျား ပြည့်စုံသွားချေသည်။

(၁၀) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၂၁၀ မွေရုရကျောင်းကျောက်စာ ကျောက်စာကြောင်းရေ ၃ ကြောင်းမျှ တိုးလာရာ ပုံနှိပ်ပြီး ၂၄ ကြောင်းကို အနည်းငယ်စွတ်ပေးရေးရာကတော့၏။

(၁၁) ကျောက်တိုင် အမှတ် ၂၁၂ သည် ၂ ပိုင်းပေါင်းစပ်မီရာ အမရပူရကျောက်စာ ပုံနှိပ်စာအုပ် မျက်နှာနံပါတ် ၃၉၁ တလုပ်ကျောင်းကျောက်စာကျောနှင့် ၎င်းစာမျက်နှာ ၃၉၃ သံသရာဇာ ကျောက်စာမျက်နှာဟု ၂ မျိုးကွဲပြားလျက် ပုံနှိပ်ထားသော ကျောက်စာတို့သည် ယခုကျောက်စာတချပ်တည်းဖြစ်လာလေသည်။ ဤကျောက်စာတိုင်ကျောက်ဘက်တွင်လည်း စာမျက်နှာ ၃၉၂ စောကုမ္မာ ဆရာကျောက်စာနှင့် ၃၉၄ သံသရာဇာ ကျောက်စာတို့သည် တဆက်တည်းပူးပေါင်းမိလေသည်။

(၁၂) ကျောက်တိုင် အမှတ် ၂၇၅ ကိုအထက်ပိုင်းအဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ ကျောက်တိုင်အမှတ် ၅၄၆ ကိုအောက်ပိုင်းအဖြစ်ဖြင့်၎င်း တချပ်တည်းဆက်စပ်ရရှိသည်။ အမရပူရ ကျောက်စာအုပ် စာမျက်နှာ ၆၂ တွင် အထက်ပိုင်းသာလျှင်ပုံနှိပ်ပြီးတွေ့ရ၏။

(၁၃) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၂၉၆ ကို ၂ ပိုင်းဆက်စပ်ထားရာပုံနှိပ်စာအုပ်၌ အထက်ပိုင်းမှာ မျက်နှာ ၅၇ ၌၎င်း၊ အောက်ပိုင်းမှာ မျက်နှာ ၅၄၉ ၌၎င်း တခြားစီပုံနှိပ်ထားသည့်ကိုတွေ့ရ၏။

(၁၄) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၀၆ သည်ဘေးတချပ်ဆက်စပ်ရသဖြင့်ပုံနှိပ်စာအုပ်မျက်နှာ ၄၉၈ ကျောက်စာ ကျောက်စာသည်၊ လက်ဝဲဘက်၌အတော်ပြည့်စုံလာ၏။ မျက်နှာဘက် စာသားများပုံနှိပ် စာအုပ်တွင်မပါချေ။

(၁၅) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၀၇ သည် ၂ ပိုင်းဆက်စပ်၍ ကျောက်စာအမရပူရဆုံးစာသားပြည့်စုံသွား၏။ ယခုစာကြောင်းရေပေါင်း ၂၆ ကြောင်းဖြစ်လာရာ အောက်ပိုင်း ၁၅ ကြောင်းမျှသာ ပုံနှိပ်စာအုပ်မျက်နှာ ၅၃၄ ၌ပါရှိသေး၏။

(၁၆) ကျောက်တိုင် အမှတ် ၃၀၈ သတ္တုသားသနကမ္ဘည်းစာသည်၊ ပြည့်ပြည့်စုံစုံဟုတ်သော်လည်း ၂ ပိုင်းမျှဆက်စပ်ရရှိ၏။ ပုံနှိပ်စာအုပ်၌မပါရှိသေးချေ။

(၁၇) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၀၉ သည် ၂ ပိုင်းဆက်စပ်၍ ကျောက်စာတချပ်တည်း လုံးလုံးလျားလျား ဖြစ်လာ၏။ စာကြောင်းရေပေါင်း ၁၇ ကြောင်းရှိရာ အထက်ပိုင်း ၁၀ ကြောင်းသာလျှင် ပုံနှိပ်စာအုပ်မျက်နှာ ၄၉ ၌ အစောလတ်ကျောက်စာအမည်ဖြင့်ပါရှိပြီးဖြစ်၏။

(၁၈) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၁၅ သည် ၂ ပိုင်းဆက်စပ်ပြီးရာတွင် မျက်နှာဘက်တွင်အထက်ပိုင်းသည်ပုံနှိပ်စာအုပ်မျက်နှာ ၄၁၉ ၌၎င်း၊ အောက်ပိုင်းသည်မျက်နှာ

၅၅၄ နှိုင်း တကွတပြားစီပါရှိနေသည်ကိုတွေ့ရ၏။ ကျောဘက်၌ ၈ ကြောင်းမျှဖတ်နိုင်သော်လည်း ပုံနှိပ်စာအုပ်တွင်မပါချေ။

(၁၉) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၀၇ သည်လည်း ၂ ပိုင်း ဆက်စပ်ရသဖြင့် မျက်နှာဘက် အထက်ပိုင်းကို ပုံနှိပ်စာအုပ်မျက်နှာ ၃၅၆ နှိုင်း၊ အောက်ပိုင်းကိုမျက်နှာ ၅၉၀ နှိုင်း တခြားစီတွေ့ရ၏။ ကျောဘက် ၉ ကြောင်းမျှသော စာသားတို့ကိုပုံနှိပ်ပြီး မတွေ့ရချေ။

(၂၀) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၁၉ ကို ၂ ပိုင်း ဆက်စပ်ထားရှိ၏။ ၎င်းမျက်နှာဘက်တွင်စာကြောင်း ၃၄ အထိအချို့အကွရာများကို ဖတ်ရှုနိုင်သော်လည်း ပုံနှိပ်စာအုပ်တွင် စာမျက်နှာ ၃၄၅ ၌ သိက်ပထွေကျောင်း ကျောက်စာကျောဘက်ဘု စာကြောင်း ၃၀ အထိသာလျှင်ပါရှိ၏။ ဤကျောက်တိုင်ကျောဘက်၌စာကြောင်း ၃၄၅ အထိ အတော်အတန် ဖတ်ရှုနိုင်သော်လည်း ပုံနှိပ်စာအုပ်၌ စာမျက်နှာ ၃၄၃ တွင် သိက်ပထွေကျောင်း ကျောက်စာမျက်နှာဘု စာကြောင်း ၃၅ အထိသာလျှင် ပါရှိသည်ကိုတွေ့ရ၏။

(၂၁) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၂၅ ကိုလည်း ၂ ပိုင်း ဆက်စပ်ရမိ၏။ ဝဲဘက် အထက်ပိုင်းကို ပုံနှိပ်စာအုပ်၌ စာမျက်နှာ ၉၇ တွင် တွေ့ရ၍ယာဘက် ၁၄ ကြောင်းကိုစာမျက်နှာ ၄၉၂ ၌တည်းတခြား တွေ့ရ၏။ ယခုဆက်စပ်ပြီးသည်တွင်စာကြောင်း ၃၈ အထိ ဖတ်ရှုနိုင်၏။

(၂၂) နှိုင်းပိုင်း ဆက်စပ်ရမိသော ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၂၉ မှအတော်အတန် ဖတ်ရှုနိုင်သောစာသား ၁၄ ကြောင်းကို ပုံနှိပ်စာအုပ်၌မတွေ့ရချေ။

(၂၃) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၄၅ သည် ၂ ပိုင်းဆက်ရ၍ မျက်နှာဘက်တွင် စာသား ၁၆ ကြောင်း၊ ကျောဘက်တွင် ၁၂ ကြောင်းအထိ ဖတ်ရှုနိုင်လေသည်။ ပုံနှိပ်စာအုပ်၌ ၎င်းကျောက်စာများမပါရှိချေ။

(၂၄) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၅၀ ကို ၅ မိတ် ၅ မြွှာ စုပေါင်းရသော အထက်ပိုင်းနှင့် ၂ မြွှာပေါင်းထားသော အောက်ပိုင်းတို့ကို ဆက်စပ်၍ စိုက်ထူထားရလေသည်။ အထက်ပိုင်းစာသားများကို ပုံနှိပ်စာအုပ်မျက်နှာ ၄၆၇ နှိုင်းတွေ့ရှိ၍ အောက်ပိုင်းကို ၄၆၉ နှိုင်း ကျောဘက်ဘု ပါရှိသည်ကို တွေ့ရ၏။ ကျောက်စာအမည်ကား မြင်မိမူကြော့ဘုရားကျောက်စာဖြစ်၏။

(၂၅) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၆၉ ကိုထောင့်တန်းဖြတ်အပိုင်း ၂ ပိုင်းဆက်စပ်၍ ကျောက်စာတချပ်တည်း အပြည့်အစုံလုံးလုံးလျားလျား ဖြစ်သွား၏။ အထက်ပိုင်းကို ပုံနှိပ်စာအုပ်မျက်နှာ ၄၂၁ တွင် တွေ့ရ၍ အောက်ပိုင်းကို မျက်နှာ ၅၇၆ ၌တည်းတခြား ပါရှိနေသည်ကိုတွေ့ရ၏။

(၂၆) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၃၉၆ ကို ၂ ပိုင်းဆက်၍ စိုက်ထူထားရာ မျက်နှာဘက်၌စာကြောင်း ၂၅ ကြောင်းမျှရေးရေးမြင်ရ၍၊ သက္ကရာဇ်နှင့်အချို့အကွရာများကို အနည်းငယ် ဖတ်ရှုနိုင်၏။ ကျောဘက်၌စာကြောင်း ၂၂ ကြောင်းရှိ၍ မျက်နှာဘက်ထက် ပိုမိုထင်ရှားကျန့်ရှိသေးသော စာသားများကိုတွေ့ရ၏။ ပုံနှိပ်စာအုပ်တွင်လုံးဝမပါချေ။

(၂၇) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၄၀၉ သည်လည်း ၂ ပိုင်းဆက်ဖြစ်၏။ မျက်နှာဘက်စာကြောင်း ၅၅ ကြောင်း ပုံနှိပ်စာအုပ်တွင်မပါချေ။ ကျောဘက် ၁၅

ကြောင်းအနက် အဆုံးသတ် လက်ဝဲဘက် အပိုင်းကိုသာလျှင် ပုံနှိပ်စာအုပ် မျက်နှာ ၅၇၃ နှိုင်းတွေ့ရ၏။

(၂၈) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၄၁၂ သည် ၂ ပိုင်းဆက်ထားသောကျောက်စာဖြစ်၍ မျက်နှာဘက်၌ ထင်ရှားသောစာသား ၂၃ ကြောင်းပါရှိ၍၊ ကျောဘက်၌ စာကြောင်း ၂၇ ကြောင်း ရေးရေးပေါ်၍၊ အချို့အကွရာများကိုဖတ်ရှုနိုင်၏။ ပုံနှိပ်စာအုပ်တွင် မည်သည့်အပိုင်းမျှမပါရှိချေ။

(၂၉) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၄၂၆ သည် ၂ ပိုင်း ဆက်စပ်ထားသော ကျောက်စာဖြစ်ရာ၊ အလယ်စာကြောင်း ၃ ကြောင်းမျှ ချို့ယွင်းသည်မှအပ အတော်အတန်ပြည့်စုံလာသော ထင်ရှားသည့်ကျောက်စာဖြစ်လာချေ၏။ အထက်ပိုင်းမှာ သရေအသစ်ယာကျောင်း ကျောက်စာ အမည်ဖြင့် ပုံနှိပ်စာအုပ်မျက်နှာ ၂၇၅ ၌ ပါရှိ၍ အောက်ပိုင်းမှာ မျက်နှာ ၅၀၄ ၌လာရှိသည်ကိုတွေ့ရ၏။

(၃၀) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၄၆၇ သည် အပိုင်းအစလေးခုကိုဆက်စပ်၍ စိုက်ထူထားရသော ကျောက်စာဖြစ်၍၊ စာကြောင်း ၂၈ ကြောင်းမျှပါရှိသည်ကို တွေ့ရ၏။ ပုံသောနေရာများရှိသေး၍ အောက်ခြေ၌ မည်မျှအဆက်ရှိသည်ကိုမသိနိုင်။ သို့သော် စာသားများအတော်အတန် ဖတ်ရှုနိုင်၏။ ပုံနှိပ်စာအုပ်တွင် မတွေ့ရချေ။

(၃၁) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၄၆၉ သည် ၂ ပိုင်းဆက်စပ်၍ စိုက်ထူထားအပ်သော ကျောက်ချပ် ပေတည်း။ အထက် ပိုင်းမှာ မိတ္ထိလာ လင်းစင်းကန်ရိုးရှိ ကျောက်စာအမည်ဖြင့် ပုံနှိပ်စာအုပ်မျက်နှာ ၂၂၀ တွင်ပါရှိ၍၊ အောက်ပိုင်း အဆုံးသတ်စာ ၈ ကြောင်းကိုမူ စာမျက်နှာ ၅၀၂ တွင် လာရှိသည်ကိုတွေ့ရ၏။

(၃၂) ကျောက်တိုင်အမှတ် ၄၇၃ သည်လည်း ပုံနှိပ်စာအုပ်မျက်နှာ ၄၂၉ နှင့် ၅၂၃ ၌ပါရှိသောကျောက်စာ ၂ ပိုင်းကိုဆက်စပ်၍ စိုက်ထူထားသောကျောက်စာတိုင်ဖြစ်၏။

အထက်ပါအစီအစဉ်များအပြင် စစ်အတွင်းအစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာ ပျက်စီးချို့ယွင်းသည့် ကျောက်စာတို့ကို ပုံနှိပ်ပြီး မူအတိုင်း ဆက်စပ်ထားနိုင်သည့် ကျောက်စာတိုင်များနှင့် ပုံနှိပ်စာအုပ်၌ လုံးဝမပါရှိသော နောက်ထပ်တွေ့ရှိစိုက်ထူထားသောကျောက်စာတိုင်တို့လည်း အများအပြားပင် ဖြစ်လေသည်။ နောင်အခါ လက်ရှိပုံနှိပ်မှုတို့ကို ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်၍ ရိုက်နှိပ် ဖြန့်ချိနိုင်သည့် အခွင့်ကောင်း ကြုံလတ်သည်တွင် ကျကျနန တည်းဖြတ်ပုံနှိပ်ရာ၌ လွယ်ကူစေရန် ဤကဲ့သို့ ပြုပြင်ချက်တို့ကို ဂရုစာစိုက် မှတ်တမ်းတင်ထားအပ်ပါသည်။

၄။ ပြတိုက်နှင့်ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ။

မှော်ဘေးမြို့ရှိ ကျောက်စာချပ်များ ဆင်းတုရုပ်တုများ ထားရှိရာပြတိုက်ကို၎င်း၊ စစ်တွေခရိုင်မြို့ဟောင်းမြို့၌ ရှေးဆင်းတုရုပ်တုများ စုဆောင်းသိမ်းဆည်းထားရာ ယာယီပြတိုက်ကို၎င်း၊ ပုဂံမြို့ရှိ ကျောက်စာဌာနပြတိုက်ကို၎င်း၊ အစောင့်အရှောက်များဖြင့် ကောင်းမွန်စွာထိန်းသိမ်းလျက် ထားရှိ၏။ ပြည်တွင်းဆူပူမှုများကြောင့် ပုဂံပြတိုက်ကို ပြင်ဆင်ဖွင့်လှစ်၍ လွန်စွာ အတိုးတက်တန်လှသော ပြတိုက် ဝတ္ထုပစ္စည်းများကို ခင်းကျင်းပြသထားရန် မသင့်လျော် သေးသည်ဖြစ်၍ စစ်အတွင်း၌ လုံခြုံရေးများ ပြုလုပ် ထားသည့်အတိုင်း ယခုအထိဆက်သက်ထားရှိကာ ဖွင့်လှစ်ခြင်းမပြုသေးချေ။

ဤနှစ်အတွင်း ကျောက်စာဌာနက ရှေးဟောင်းဝတ္ထုပစ္စည်းအနေဖြင့် စုဆောင်းသိမ်းဆည်းထားရန် ရရှိထားသည်မှာ ရန်ကုန်မြို့၊ စာရေးဆရာ မာသ (ဦးသာတင်) က ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မြန်မာစာပေ ကထိကဆရာ ဦးဝန်ထံမှတဆင့် လက်ဆောင်ပေးလိုလိုက်သော ရှေးဟောင်းဌေးဒင်္ဂါးငယ်တပြားပင်ဖြစ်၏။ မာသ၏ အဆိုမှာ ၎င်း၏မိတ်ဆွေတဦးသည် မော်လမြိုင်တွင် မြစ်ကမ်းရှိ၍ အိုးငယ်တလုံး၊ ဒင်္ဂါးအပြည့်နှင့်တွေ့ရာမှ ရှေးဒင်္ဂါးသုံးပြားကိုဘောင်းယူရထားလိုက်သည်ဟူ၏။ ၎င်းဒင်္ဂါးသုံးပြားအနက် တပြားကို ဤရုံးသို့ပေးလိုက်ရာ ၎င်းကိုသေချာစွာကြည့်ရှုနိုင်ခြင်းရာဝယ် ကမ္ဘည်းအကွာရာ တစ်တရာမပါရှိဘဲ မထင်မရှားပါရှိသော အမှတ်အသားများမှာ တဖက်၌ ပလ္လင်သဏ္ဌာန်ရှိ၍ တဖက်၌ကား ပလ္လင်တန်ကပုံ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရလေသည်။ ဒင်္ဂါး၏ပမာဏမှာ ယခုခေတ်သုံးမတ်စေ့၏ထက်ဝက်မျှသာရှိ၍၊ ပါးချပ်ချပ်ကလေးဖြစ်ရာ မှန်ဘီလူးဖြင့် ကြည့်မှသာလျှင် သိသာရုံမျှဖြစ်ရလေသည်။

မြန်မာပြည်တွင် အခြားမည်သည့်နိုင်ငံတွင်မှ မတွေ့ရှိရသေးသော ရှေးဒင်္ဂါးအမျိုးအစားကို အတော်ပင်ပေါ်ပေါက်တွေ့ရှိကြရ၏။ ဤဒင်္ဂါးမျိုးကား မြတ်စွာဘုရား ခြေတော်ရာ ပုံတော်များတွင် ထင်ရှားတွေ့ရှိကြရသော စက်လက္ခဏာအမှတ်အသားများဖြစ်သည့် နေလ နက္ခတ် တာရာ မြင့်မိုရ် သမုဒ္ဒရာနှင့်တကွ ဟင်္သာ ဒေါင်းရုပ် အစရှိသော ၁၀၈ မျိုးသောအချင်းအရာတို့ကိုမူ၍ သွန်းလုပ်ထားဟန်ရှိသော ဒင်္ဂါးများဖြစ်လေသည်။ ထိုဒင်္ဂါးများမှာ လက္ခဏာအမှတ်အသားတမျိုး၊ သို့မဟုတ် ၂ မျိုး ၃ မျိုးမျှပါရှိကြသော်လည်း၊ ကမ္ဘည်းအကွာရာ တစ်တရာမျှရေးမှတ်ထားခြင်း မတွေ့ရချေ။ ယခုမာသထံမှ ပေးရရှိသော ဒင်္ဂါးမှာလည်း စက်လက္ခဏာအမှတ်အသား တံဆိပ်တော်ဟူ၍ပင်ယူဆရတော့သည့်အတိုင်း၊ မည်သည့်ခေတ်၌ ပေါ်ပေါက်သုံးစွဲကြသော ဒင်္ဂါးအမျိုးအစားဟု တထပ်ချဆုံးဖြတ်ရန် အထောက်အထားမရှိသော်လည်း သရေခေတ္တရာခေတ်ထက်ပင် ရှေးကျလှပေမည်ဟုထင်ရသော ရှေးဟောင်းမြန်မာဒင်္ဂါးဖြစ်သည်မှာ ထင်ရှားသိ၏။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် ဤဒင်္ဂါးမျိုးကို မြန်မာပြည်တွင် ဟန်လင်း၌၎င်း၊ မှော်ဇာ၌၎င်း၊ ပဲခူး၌၎င်း တွေ့ရှိဘူးလေပြီ။ ထိုရှေးခေတ်က ၎င်းဒင်္ဂါးများကို ဌေးအဖြစ်သုံးစွဲခြင်း အတွက်သော်၎င်း၊ သာသနာရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဆုတံဆိပ်ချီးမြှင့်ခြင်းအတွက်သော်၎င်း ခပ်နီတီးကွယ်ရာရှိ၏။ ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်တွင်မစ္စယုဂခေါ် ငါးတစ်ပါးရှိသည့် ကြေးဒင်္ဂါးများ သွန်းလုပ်တော်မူခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရလေသည်။ ၎င်းဒင်္ဂါးတဖက်တွင်မူကား သက္ကရာဇ် ၁၁၄၃ ခု၊ တပို့တွဲလပြည့်ကျော် ၁၄ ရက်ဟူ၍ ကမ္ဘည်းပါရှိလေသည်။ ဤသည်ကိုထောက်သော် ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်တွင် စံနမူနာယူစရာ၊ ရှေးဟောင်း ဒင်္ဂါးများ အများအပြား ရှိသေးဟန်တူ၏။ အဆိုပါရှေးဟောင်းဒင်္ဂါးများကို လွန်ခဲ့သောတခေတ်၌ မြန်မာပြည်တွင် အနှံ့အပြား အသုံးပြုကြဘူးသည်ဟုယူဆရန် အချက်တခုကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်မှာ Leonardo Fea ခေါ် ဣတာလျံလူမျိုးတဦးသည်ဣတာလျံဘာသာဖြင့် ၁၈၄၆ ခုနှစ်ကရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည့် 'Quattro anni fra i birmani le tribu limitrofe' အမည်ရှိသော မြန်မာပြည်နှင့်စပ်လျဉ်းသောစာအုပ်၌ စာမျက်နှာ ၅၁၅ မှ ၅၁၇ တွင် စက်လက္ခဏာအမှတ်အသားပါသည့် ရှေးဒင်္ဂါးများကို ကရင်နီနယ်၊ စောလုံအရပ်တွင်တွေ့ခဲ့ရကြောင်းအကျယ်တဝင့် မှတ်တမ်း တင်ထားရှိ၏။ ၎င်းဒင်္ဂါးများကို ပဒေါင်းလုံမပျိုတို့သည် လည်ဆွဲအဖြစ် ဆင်ယင်နေသည်ကို ထိုစာရေးဆရာတွေ့ခဲ့သည်ဟုဆို၏။ ထိုဒင်္ဂါးများ၏ ဇစ်မြစ်ကို

စုံစမ်းမေးမြန်းရာတွင် ပဒေါင်းများသည် မိမိတို့ ဘိုးဘွားစဉ်ဆက်က မြှုပ်နှံထားသည်ကို တူးဖော်တွေ့ရှိ၍၊ အမြတ်တနိုး သိမ်းဆည်း ထားကြသော ဝတ္ထုပစ္စည်းများဖြစ်ကြောင်း သိရှိခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြထားလေသည်။

၅။ ။အတွေ့တွေ့။

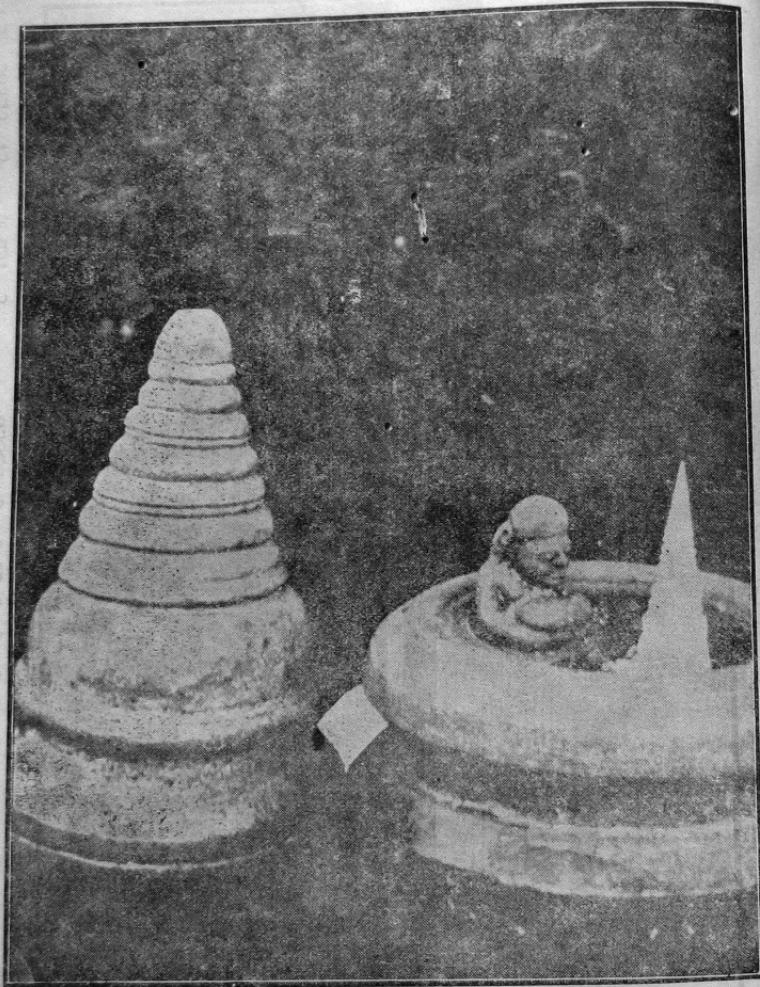
ဤနှစ်အတွင်းတွင် ကျောက်စာဌာနက စောင့်ရှောက်ပြုပြင်ရန် အစိုးရသတ်မှတ်ထားရှိသော ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦစာရင်းတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော ပုဇွန်အပိုင်သီရိပဉ္စယာရွာရှိ လောကနန္ဒာစေတီ ရင်ပြင်တော်ပေါ်၌ အုတ်တန်ဆောင်းဆောက်လုပ်ရန် မြင်းကပါတောရကျောင်း ဆရာတော် ဦးအပ္ပသာရ၏ မေတ္တာရပ်ခံစာကို ပြည်ထောင်စု သမမဟာမြန်မာနိုင်ငံတော် ပညာရေးဌာနက ခွင့်မပြုနိုင်ကြောင်း ပြန်ကြားလျှောက်ထားလိုက်လေသည်။ ၎င်းပြန်ကြားချက်တွင် ကျောက်စာဌာနသည် နဂိုရ်အဟောင်းကို မပြုပျက်အောင်စောင့်ရှောက်ရှုခြင်း၊ ကျောက်စာဌာနကယူရသောတာဝန်သည် ကမ္ဘာ့ပညာရှင်များနှင့် ဆက်သွယ်လျက် ၎င်းတို့၏ကဲ့ရဲ့ခြင်းမှ လွတ်ကင်း၍ ရှေးဟောင်းဖြစ်သော ဘိုးဘွားတို့၏လက်ရာကိုသာ ကြည့်မြင်လိုသူတို့အတွက်မူလပေါ်နကို မပြုပျက်စေမှု အခွန်ရှည်စွာတည်ရာတည်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ကုသလပက္ခတွင် ပါဝင်ပြီးဖြစ်နေခြင်းစသော အကြောင်းပြချက်များကို ဖော်ပြလျှောက်ထားပါရှိ၏။

မြန်မာ့အနုပညာ ပုံစံများဟုဆိုအပ်သော ရှေးဟောင်းဝတ္ထုအမျိုးမျိုးတို့ကို နှစ်သက်ကြသော နိုင်ငံခြားသားအချို့တို့သည်၊ ၎င်းပစ္စည်းစုတို့ကို ပြည်ပသို့တင်သွင်းယူနေကြသည်မှာ တနေ့တခြားထင်ရှားစွာ ပြန့်ပွားလျက်ရှိရာ၊ ထိုအလေ့ကိုမပိတ်ပင်ပါက ရှေးဟောင်း မြန်မာ့လက်ရာများ ကွယ်ပျောက်မည်ပင်ရှိရ၏။ ထို့ကြောင့်ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရပညာရေး၊ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဌာနက ၁၉၄၈ ခု၊ မတ်လ ၁၇ ရက်နေ့စွဲဖြင့် ကျေညာချက်အမှတ် ၁၇၀ ကို ထုတ်ပြန်လိုက်လေသည်။ ၎င်းကျေညာချက်တွင် ၁၉၀၄ ခု၊ ရှေးဟောင်းအထိမ်းအမှတ် အဆောက်အဦ စောင့်ရှောက်ရေးဥပဒေပုဒ်မ ၁၇ (၁) အရ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်မှာ၊ မည်သူမဆို ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ခွင့်ပြုချက်မရရှိဘဲ သစ်သား၊ ကျောက်၊ ရွှံ့၊ သို့မဟုတ် မည်သည့်သတ္တုဖြင့်မဆို ပြုလုပ်ထားသော မြန်မာပြည်ဖြစ်ရှေးဟောင်း ဆင်းတု၊ ရင်တု၊ ရုပ်လုံးပန်းပု၊ ပန်းပြောက်၊ အုတ်ခွက်၊ ကျောက်စာစသည်တို့ကို ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံပြင်ပသို့ ကုန်းကြောင်းရေကြောင်းမှဖြစ်စေ၊ လေကြောင်းမှဖြစ်စေ ယူဆောင်တင်ပို့ခြင်းပြုရမည်မဟုတ်ကြောင်းနှင့် ဤနည်းဥပဒေကို ကျူးလွန်သူအား ဌေးဇက် ၅၀၀ အထိ ဆောင်ရန် အပြစ်ပေးနိုင်စေ၍ အမှုနှင့်သက်ဆိုင်သော ပစ္စည်းများကိုလည်း သိမ်းယူမည်ဖြစ်ကြောင်း ပါရှိလေသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ) နှင့် (ဃ) တွင် ဖော်ပြပါရှိသည့်အတိုင်း၊ ၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်အတွင်း ရိုက်ကူးထားရှိသည့် ဓါတ်ပုံပေါင်းမှာ ၆၁ ပုံဖြစ်၍၊ ရေးဆွဲထားသောပုံများမှာ ၁၈ ပုံဖြစ်လေသည်။

(၁) မန္တလေးမြို့၊ နန်းတော်မြို့ရိုးအတွင်းနောက်ထပ်ဆောက်လုပ်ပြီးသောကျောက်စာရုံငယ်။(စစ်ဒဏ်ကြောင့် ပျက်စီး၍ပြုပြင်ပြီးသော ကျောက်စာရုံကြီးကို နောက်ခံတွင်မြင်နိုင်သည်။)

(၂) ရန်ကုန်မြို့၊ ဗိုလ်တထောင်ဘုရားမှ ဌာပနာများ။

(၃) ရန်ကုန်မြို့၊ ဗိုလ်တထောင်ဘုရား ဌာပနာကြိုက်အတွင်းမှ ဘုရားလေးဆူ ကျောက်စေတီ။

နောက်ဆက်တွဲ (က)။

၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်တွင်၊ မြန်မာနိုင်ငံ ကမ္ဘည်းကျောက်စာဌာနအတွက်
ကုန်ကျစရိတ် စာရင်း။

(၉) ငွေစာရင်းခေါင်းစဉ်။	၁၉၄၇-၄၈	၁၉၄၇-၄၈	၁၉၄၇-၄၈
	ခွဲဝေချထား ငွေများ။	ပြင်ဆင်ရာထား ငွေများ။	အနှံ့ကုန်ကျ ငွေများ။
(၁)	(၂)	(၃)	(၄)
(၁၁က) အရာရှိများ၏လစာအမြဲတမ်း ...	၁၁,၁၀၀	၁၄,၉၉၀	၁၄,၈၇၂
(၂၁က) အမှုထမ်းအဖွဲ့၏လစာအမြဲတမ်း...	၇,၂၀၀	၇,၉၀၀	၇,၈၈၀
(၃၁က) စရိတ်၊ ချီးမြှင့်ငွေစသည် ...	၅,၅၀၀	၅,၉၂၀	၅,၉၁၀
(၃၁ခ) ခရီးစရိတ် ...	၂,၀၀၀	၃,၈၀၀	၂,၆၆၈
(၄) အသေးအဖွဲ့သုံးစရိတ်များ ...	၄,၄၀၀	၄,၄၀၀	၁၃,၃၀၀
(၉) ရွေး ဟောင်းအထိမ်း အမှတ် အဆောက်အဦများစောင့်ရှောက်မှု။	၁,၁၁,၈၀၀	၁,၀၆,၄၉၀	၁,၀၁,၀၂၅
(၁၀) ကမ္ဘည်း ကျောက်စာ ရွေးဟောင်း ပစ္စည်းရှာဖွေမှု။	၁,၀၀၀	၃၀၀	၆၅
ပေါင်း ...	၁,၄၃,၀၀၀	၁,၄၃,၀၀၀	၁,၄၅,၇၂၈

နောက်ဆက်တွဲ (ခ)။

ကမ္ဘည်းကျောက်စာဌာနမှ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်အစိုးရက ထပ်မံကျေညာ
ထားသောရွေးဟောင်းအဆောက်အဦစာရင်း။

အမှတ် စဉ်။	အဆောက်အဦ အမည်။	တည်ရာဌာန။			မှတ်ချက်။
		ခရိုင်။	မြို့နယ်။	ရွာ။	
(၁)	(၂)	(၃)	(၄)	(၅)	(၆)
၁။	ဂူမြောက်ကြီး ဘုရား။	မြင်းခြံ	ပုဂံ	ဝက်ကြီးအင်း	ပညာရေး ဌာန ဌာနခွဲ (၂) ပြန်တမ်း အမှတ် ၄၄၊ နေ့စွဲ ၁၉၄၇ ခု၊ ဇူလိုင်လ ၄ ရက်နေ့။

(၄) မော်လမြိုင်မှထွေရှိသောဒဂုံ၊ ပျက်နှာနှင့်ကျောက်။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။

၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်အတွင်း ရိုက်ကူးထားသောဓါတ်ပုံစာရင်း။

၁၉၄၇-၄၈ အမှတ်။ (၁)	နှစ်စဉ်အမှတ်။ (၂)	အကြောင်းအရာ။ (၃)	အရွယ် လက်မ။ (၄)	ဌာန။ (၅)
၁	၄၆၄၅	နန်းတော်အတွင်းရှိအဆောင်များ၏ နမူနာပြတိုက်ကြီး။	၄	မန္တလေး။
၂	၄၆၄၆	နန်းတော်တွင်းရှိ ကျောက်စာတိုက် ဟောင်းပြင်ပြီး။	၄	၎င်း။
၃	၄၆၄၇	နန်းတော် တွင်းရှိ သီပေါမင်း ပါတော်မူကျောက်တိုင်။	၄	၎င်း။
၄	၄၆၄၈	နန်းတော်တွင်းရှိ သီပေါမင်းပါတော် မူကျောက်တိုင်မှ ကြေးပြား တွင် ရေးထားသောစာရုပ်။	၄	၎င်း။
၅	၄၆၄၉	သမီးတော်ကျောင်းမှ ရှေးဟောင်း စာတိုက်ဘီရိုအောက်ပိုင်း။	၄	မြို့ဟောင်း။
၆	၄၆၅၀	သမီးတော်ကျောင်းမှ ရှေးဟောင်း စာတိုက်ဘီရိုအထက်ပိုင်း။	၄	၎င်း။
၇	၄၆၅၁	သမီးတော်ကျောင်းတရားမှဆောင်မှ ပလ္လင်တော်အထက်ပိုင်း။	၄	၎င်း။
၈	၄၆၅၂	သမီးတော်ကျောင်းမှတရားဆောင်မှ ပလ္လင်တော်အောက်ပိုင်း။	၄	၎င်း။
၉	၄၆၅၃	သမီးတော်ကျောင်းမှ စာတိုက်ဘီရိုမှ ရှေးဟောင်း ပန်းပုပညာ တစ်စိတ် တဒေသ။	၄	၎င်း။
၁၀	၄၆၅၄	သမီးတော် ကျောင်းမှ ရှေးဟောင်း ပန်းပုပညာတစ်စိတ်တဒေသ။	၄	၎င်း။
၁၁	၄၆၅၅	သမီးတော်ကျောင်းမှ ရှေးဟောင်း ပန်းပုပညာတစ်စိတ်တဒေသ။	၄	၎င်း။
၁၂	၄၆၅၆	မယ်တော်ကျောင်းမှ ရှေးဟောင်း ပန်းပု ပညာရုပ်လုံး။	၄	၎င်း။
၁၃	၄၆၅၇	မယ်တော်ကျောင်းမှ ရှေးဟောင်း ပန်းပုပညာရုပ်လုံး။	၄	၎င်း။
၁၄	၄၆၅၈	မယ်တော်ကျောင်းမှ ရှေးဟောင်း ပန်းပုပညာနှင့် ရန်ကုန်မြို့ ချိတ်တ ထောင်မှယူလာသောရှေးဟောင်း စည်ကြီးနှင့်အမြောက်များပုံ။	၄	၎င်း။
၁၅	၄၆၅၉	မိုးမိတ်နွားတလည်မှ ပေါ်တော်မူ ရွှေစေတီနှင့် ဓါတ်တော်များ။	၆	မိုးမိတ်နွားတလည်။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။အဆက်။

၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်အတွင်း ရိုက်ကူးထားသောဓါတ်ပုံစာရင်း။

၁၉၄၇-၄၈ အမှတ်။ (၁)	နှစ်စဉ်အမှတ်။ (၂)	အကြောင်းအရာ။ (၃)	အရွယ် လက်မ။ (၄)	ဌာန။ (၅)
၁၆	၄၆၆၀	မိုးမိတ်နွားတလည်မှ ပေါ်တော်မူ ရှေးဟောင်းစဉ်ကရားနှင့် စဉ်အိုး များ။	၆	မိုးမိတ်နွားတလည်။
၁၇	၄၆၆၁	မိုးမိတ်နွားတလည်မှ ပေါ်တော်မူ ရှေးစဉ်အိုးကြီး။	၆	၎င်း။
၁၈	၄၆၆၂	၎င်း။	၆	၎င်း။
၁၉	၄၆၆၃	သုဓမ္မဓါရသေ့ ဗျာဓိဝတ်ပေးပုံ။ ၎င်း။	၆	၎င်း။
၂၀	၄၆၆၄	ဆင်းတုတော်များ	၆	၎င်း။
၂၁	၄၆၆၅	မိုးမိတ်နွားတလည်မှသမ္ဗုဒ္ဓအုတ်ခွက် ၎င်း။	၆	၎င်း။
၂၂	၄၆၆၆	နောက်ကျောမှစာ ၎င်း။	၆	၎င်း။
၂၃	၄၆၆၇	ဗောဓိသတ်ရုပ် (ရှေ့မှပုံ)။ ၎င်း။	၆	၎င်း။
၂၄	၄၆၆၈	၎င်း။ (နောက်မှပုံ)။ ၎င်း။	၆	၎င်း။
၂၅	၄၆၆၉	၎င်း။ (ဘေးမှပုံ)။ ၎င်း။	၆	၎င်း။
၂၆	၄၆၇၀	အုတ်ခွက်။ ၎င်း။	၆	၎င်း။
၂၇	၄၆၇၁	ဇမ္ဗူပတိ (ရှေ့မှပုံ)။ ၎င်း။	၆	၎င်း။
၂၈	၄၆၇၂	၎င်း (နောက်မှပုံ)။ အာဇာနည်နံ ဇီးဖြန်း ဟန် ကျောက်ထု။	၆	၎င်း။
၂၉	၄၆၇၃	၎င်း မဟာယာဉ် ဂိုဏ်းရုပ်ထု။	၆	၎င်း။
၃၀	၄၆၇၄	၎င်း။	၆	၎င်း။
၃၁	၄၆၇၅	ဇမ္ဗူပတိရုပ်ထုနှစ်ဆူတွဲ (ရှေ့)။ ၎င်း။ ၎င်း။ (နောက်)။	၆	၎င်း။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။အဆက်။

၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်အတွင်း ရိုက်ကူးထားသောဓာတ်ပုံစာရင်း။

၁၉၄၇-၄၈ အမှတ်။ (၁)	နှစ်စဉ်အမှတ်။ (၂)	အကြောင်းအရာ။ (၃)	အရွယ် လက်မ။ (၄)	ဌာန။ (၅)
၃၂	၄၆၇၆	၎င်း ပေါ်တော်မူများကို တူးဖော် သော သံသားတော်များနှင့် လူ ပျိုလ်များ ကျောက်စာ ဝန် မင်းနှင့် အတူ ရိုက်ကူးသည်။	၆	မိုးမိတ်နွားတလည်။
၃၃	၄၆၇၇	ရွှေကြက်ယက် သော့ခတ်ပိတ်ထား သောသစ်နက်ဖိနပ်အောင် ဘုရား။	၄	အမရပူရ။
၃၄	၄၆၇၈	မန္တလေး တောင်ခြေရှိ လောက မာရဇိန်ဘုရားနှင့် ၎င်းအတွင်း ရှိ ကျောက်စာတိုက်များ ပုံဆွဲ ရိုက်။	၈	မန္တလေး။
၃၅	၄၆၇၉	ရန်ကုန်မြို့ ဗိုလ်တထောင် ဘုရားမှ ဌာနာကြွတ်။	၆	ရန်ကုန်။
၃၆	၄၆၈၀	၎င်းပွင့်စဉ် ...	၆	၎င်း။
၃၇	၄၆၈၁	ရန်ကုန်မြို့ ဗိုလ်တထောင် ဘုရားမှ ဌာနာများ။	၆	၎င်း။
၃၈	၄၆၈၂	ရန်ကုန်မြို့ ဗိုလ်တထောင်ဘုရားမှ ဌာနာစေတီငယ်။	၆	၎င်း။
၃၉	၄၆၈၃	ရန်ကုန်မြို့ ဗိုလ်တထောင် ဘုရားမှ ဌာနာစေတီငယ် ဖွင့်ထားစဉ်။	၆	၎င်း။
၄၀	၄၆၈၄	ဗိုလ်တထောင် စေတီ ဌာနာ အတွင်းမှ ဘုရား ၄ ဆူ ကျောက်စေတီ။	၆	၎င်း။
၄၁	၄၆၈၅	ဗိုလ်တထောင် စေတီ ဌာနာ အတွင်းဘုရား ၄ ဆူအဆင့် မြှုပ်ထားပုံ။	၆	၎င်း။
၄၂	၄၆၈၆	ဗိုလ်တထောင် စေတီအတွင်းမှ ရတနာ။	၆	၎င်း။
၄၃	၄၆၈၇	ဗိုလ်တထောင် စေတီ အတွင်းမှ ဌာနာ။	၆	၎င်း။
၄၄	၄၆၈၈	ဗိုလ်တထောင် စေတီ အတွင်းမှ ဌာနာများ။	၆	၎င်း။

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။အဆက်။

၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်အတွင်း ရိုက်ကူးထားသောဓာတ်ပုံစာရင်း။

၁၉၄၇-၄၈ အမှတ်။ (၁)	နှစ်စဉ်အမှတ်။ (၂)	အကြောင်းအရာ။ (၃)	အရွယ် လက်မ။ (၄)	ဌာန။ (၅)
၄၅	၄၆၈၉	ဗိုလ်တထောင်စေတီမှစဉ်တွင်း	၆	ရန်ကုန်။
၄၆	၄၆၉၀	၎င်း	၆	၎င်း။
၄၇	၄၆၉၁	မော်လမြိုင် ကမ်းပြို ရာမှ တွေ့ရှိ သော အိုးငယ်တလုံးအတွင်းမှ ဒင်္ဂါးပြား (မျက်နှာဘက်) ရန် ကုန် ဦးသားတင် (မာသ)လက် ဆောင် ပေးပို့ရရှိသည်။(ဦးဝန် ထံမှတဆင့်ပေးပို့သည်။)	၄	မော်လမြိုင်။
၄၈	၄၆၉၂	၎င်း ကျောက်ဘက်)	၄	၎င်း။
၄၉	၄၆၉၃	ပခုက္ကူမှ ၂၁ မိုင်ကွာ ရေ စင်္ကြံ သွားရာလမ်း ကန့်သစ် သူကြီး ဦးဘတင် ရရှိသောအုတ်ခွက်။ ကျောက်စာဝန်ဟောင်း ဦးမြက တဆင့်ကျေးဇူးပြုသည်။ လော ကနာထအုတ်ခွက်။	၆	ပခုက္ကူ။
၅၀	၄၆၉၄	၎င်းအုတ်ခွက်အောက်နုတ်ခမ်းမှစာ။	၆	၎င်း။
၅၁	၄၆၉၅	ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် အတွင်း ဝက် ကြီးအင်းရွာ မြန်မာ ပဏ္ဍိတ် ဦးထွန်းရွှေရရှိသော အုတ်ခွက်။	၆	ဝက်ကြီးအင်း။
၅၂	၄၆၉၆	၎င်း နောက်ကျောမှစာ ...	၆	၎င်း။
၅၃	၄၆၉၇	ရတနာဗိမာန် ကျောက်စာ မင်္ဂလ မျက်နှာဘက်။	၁၂	စစ်ကိုင်း။
၅၄	၄၆၉၈	၎င်း (နောက်ကျောဘက်)	၁၂	၎င်း။
၅၅	၄၆၉၉	ရတနာဗိမာန် ကျောက်စာ မျက် နှာဘက် အောက်ပိုင်းခွဲရိုက်။	၁၂	၎င်း။
၅၆	၄၇၀၀	နန်းတော် အတွင်းရှိ ကျောက်စာ ရံအသစ်ဆောက်လုပ်၍ အပြီး ရိုက်ကူးထားသည်။	၈	မန္တလေး။
၅၇	၄၇၀၁	ယိုးဒယားကျောက်စာမင်္ဂလကူး ...	၈	...
၅၈	၄၇၀၂	၎င်း ၎င်း	၆	...

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)။ ။ အဆုံး။

၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်အတွင်း ရိုက်ကူးထားသော ဓာတ်ပုံစာရင်း။

၁၉၄၇-၄၈ အမှတ်။ (၁)	နှစ်စဉ်အမှတ်။ (၂)	အကြောင်းအရာ။ (၃)	အရွယ် လက်မ။ (၄)	ဌာန။ (၅)
၅၉	၄၇၀၃	ယိုးဒယားကျောက်စာမင်္ဂလား။ ခွဲရိုက်ပုံနံပါတ် (၂)။	၆	၁၃
၆၀	၄၇၀၄	၎င်း ၎င်း ခွဲရိုက်ပုံနံပါတ် (၃)။	၆	၁၃
၆၁	၄၇၀၅	၎င်း ၎င်း ခွဲရိုက်ပုံနံပါတ် (၄)။	၆	၁၃

နောက်ဆက်တွဲ (ဃ)။

၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်အတွင်း ရေးဆွဲသော ပုံများစာရင်း။

၁၉၄၇-၄၈ အမှတ်။ (၁)	နှစ်စဉ်အမှတ်။ (၂)	အကြောင်းအရာ။ (၃)	စကေး။ (၄)	ဌာန။ (၅)
၁	၉၀၂	တင်ပြခြင်းလက်ရှိရှိအာဏာပါန ကမ္ဘာ့ဌာနစီးကြီးနေပုံ ကျောက် မာဆင်တု ပလ္လင်ပါ အမြင့် ၁ ပေ ၃ ၁/၂ လက်မ။	၁" = ၃"	ဦး တ လည်၊ မိုးမိတ်နယ်။
၂	၉၀၃	တန်ကတုန်းတောင်နှင့်တကွ ပလ္လင် ပေါ်တွင်တင်ပြခြင်းခွဲရိုက်ပုံ ရုပ်ပေးမိသတ် ၂ ဆုပ်ယာခြံရံ ပြီး အထက်၌စေတီများ ဝန်းရံ လက်ရှိရှိသောအုတ်ခွက်ဆင်းတု တော်အမြင့် ၇ ၁/၂ လက်မ။	၁" = ၂"	၎င်း။
၃	၉၀၄	ရွေးကူးသော တရုတ်အိုးပုံ၊ စဉ်အိုး မြို့ အမြင့် ၁ ပေ ၅ လက်မ၊ အိုးဝ ၄ လက်မ၊ လုံးပတ် ၃ ပေ ၅ ၁/၂ လက်မ ရှိသည်။	၁" = ၅"	၎င်း။

နောက်ဆက်တွဲ (ဃ)။ ။ အဆက်။

၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်အတွင်း ရေးဆွဲသော ပုံများစာရင်း။

၁၉၄၇-၄၈ အမှတ်။ (၁)	နှစ်စဉ်အမှတ်။ (၂)	အကြောင်းအရာ။ (၃)	စကေး။ (၄)	ဌာန။ (၅)
၄	၉၀၅	နဂါးရံ ဘုရား ရွှေ မျက်နှာမှ ကြေးဖြူဆင်းတုတော်၊ ပလ္လင်ပါ အမြင့် ၁၁ ၁/၂ လက်မ။	၁" = ၂"	ဦး တ လည်၊ မိုးမိတ်နယ်။
၅	၉၀၆	၎င်း ဆင်းတုတော် ဘုရားမှ ...	၎င်း	၎င်း။
၆	၉၀၇	မဟာယာဉ်ဂိုဏ်း ဗောဓိသတ်ကြေး ဖြူဆင်းတုတော်ပလ္လင် တော်ပါ အမြင့် ၁၀ လက်မ။	၎င်း	၎င်း။
၇	၉၀၈	၎င်း ဆင်းတုတော်မှ ...	၎င်း	၎င်း။
၈	၉၀၉	ဗုဒ္ဓပုထိုး ကြေးဖြူ ဆင်းတုတော် တရားရွှေမျက်နှာမှ ပလ္လင် တော် ပါအမြင့် ၁ ပေ၊ ၁ ၁/၂ လက်မ ရှိသည်။	၁" = ၃"	၎င်း။
၉	၉၁၀	၎င်း ဆင်းတုတော်တက်မှ ...	၎င်း	၎င်း။
၁၀	၉၁၁	၎င်းဆင်းတုတော်တရားရွှေမျက်နှာ မှ၊ ပလ္လင်တော်ပါ အမြင့် ၉ ၁/၂ လက်မ။	၁" = ၂"	၎င်း။
၁၁	၉၁၂	၎င်းဆင်းတုတော် ဘုရားမှ ...	၎င်း	၎င်း။
၁၂	၉၁၃	မဟာယာဉ်ဂိုဏ်း ဗောဓိသတ်ကြေး ဖြူဆင်းတုတော် တရား ပလ္လင် တော်ပါအမြင့် ၁ ပေ။	၁" = ၃"	၎င်း။
၁၃	၉၁၄	၎င်း ဆင်းတုတော်တက်မှ ...	၎င်း	၎င်း။
၁၄	၉၁၅	မိုးလျှော့ ချင်ပိတ်၊ လက်ပင့် ခါး ရုပ်၊ ရှေ့လက်ညှိုး ဝိုင်ဘောင် နှင့်ကြီးကျေးတို့ရှိသောပုံ။	မ	မ။
၁၅	၉၁၆	မန္တလေးမြို့ မဟာ ဓဇာကမာရ မိန့်ဘုရား၏ ဘိနပ်ဥာဏ်တော် တီးဝ၊ တီးအရပ်၊ အတိုင်းအ တာမျိုးနှင့် မဟာရာဇ် တံတိုင်း ၃ ထပ်အတွင်းရှိမိန့်နည်၊ အတိ ဓမ္မာ သုတ္တန်ပုံရှိ ကျမ်းစာ ကျောက်ချပ်ရေစုစုပေါင်းအမြင့် ကျမ်းစာ တမျိုးစီ ခွဲပြခြင်းနှင့် မဟာရာဇ်တံတိုင်း ပြင်ဘက်ရှိ မြို့စာ၊ စစ်သုတ္တံ၊ မင်းသား စ သည့် ကုသိုလ်ရှင်များ လူတား	မ	မန္တလေး။

နောက်ဆက်တွဲ (ဃ)။ ။အဆုံး။

၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ်အတွင်း ရေးဆွဲသောပုံများစာရင်း။ ။အဆုံး။

၁၉၄၇-၄၈ အမှတ်။ (၁)	နှစ်စဉ်အမှတ်။ (၂)	အကြောင်းအရာ။ (၃)	စကေး။ (၄)	ဌာန။ (၅)
၁၆	၉၁၇	ဆောက်ထားအပ်သော ဘုတ် ဇရပ် တော်များ၏ အရေ အတွက်များ၊ ဥ-ယျာဉ် တော် များ၊ ရေကန်တော်များပုံ။ သရေခေတ္တရာ မှော်ဇာမြေပုံ ...	၄'' = ၁ မိုင်။	မှော်ဇာ။
၁၇	၉၁၈	ပုဂံမြို့တရားများမှ မုခ်ဝ၊ ပေါင်းကူး အမျိုးမျိုး တခါးတိုင်း၊ ဘိနပ်၊ ပလ္လင်ခြေ၊ ဘီလူးပန်းဆွဲစသည့် ရှေးအင်္ဂတေပန်းအမျိုးမျိုးပုံ။	မ	ပုဂံမြို့။
၁၈	၉၁၉	မော်လမြိုင်မြို့ မြစ်ကမ်း ပြိုရာမှ တွေ့ရှိသော ရှေးဟောင်းဒင်္ဂါး ပြားရွှေမျက်နှာနှင့်နောက်မျက် နှာပုံ။	မ	မော်လမြိုင်။